

A BUDAPESTI kereskedelmi Akadémia

1. évi szeptember hó 1-én az V. ker., Alkotmány-utca 11. sz. a fekvő épületében harminczharmadik évfolyamát nyitja meg. — Midőn ezt a szülők és gyámok figyelmébe ajánljuk, megjegyezzük, hogy az intézet céljai: a kereskedő pályára lépő fiatal embereket az általános műveltség alapján a kereskedői hivatásra, még pedig ennek felsőbb ágaira is minden tekintetben alaposan előkészíteni, őket nemesak értelmi és szaktudományi, hanem erkölcsi és nemzeti irányban is nevelni, és még melletti a kereskedésbe lépének, az iskolától telhetőleg gyakorlati tekintetben is kiképezni. — A három évi tanfolyamból álló intézet igazgatását, szerveztét, tantervét és a felvételi feltételeket tárgyzó érteit az igazgatóság kívánatára bérmentesen megküldi.

Ugyancsak az igazgatóság készséggel ad felvilágosítást az intézetben fennálló és a fővárosi kereskedő-tesztiletek, valamint az intézet vezérő-bizottsága által alkotott alapítványi tanintézetek helyeket és a tandíjmentesség elnyerését illetőleg. — Azon ifjak, kik az intézetben érettségi vizsgálatot tesznek, fel vannak jogosítva, hogy hadkötelezettségüket mint egyévi kitételek teljesítsék. — Az intézettel egyévi kereskedelmi szaktanfolyam áll kapcsolatban oly ifjak számára, kik gymnasiumi vagy reáliskolai érettségi bizonyítványt nyertek vagy valamely másnemű szakiskola végbizonyítványával rendelkeznek és tisztán a kereskedelmi szaktudományokat egy év alatt elsajátítani óhajtják. — Budapest, V., Alkotmány-utca 11. sz. 1889. augusztus havában.

A budapesti kereskedelmi Akadémia igazgatósága.

1889. aug. 152. sz. 1889. aug.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti
GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Árgirus. — Heinrich Gusztávól.
Gróf Bánffy Dénes emlékiratai az 1848. évi forradalomról. (I.) — Marczali Henrikől.
Allamjogunk köréből: Meddig terjed az országgyűlési tag mentelmi joga. — Nagy Ernőstől.
Az Atlasz-osalád. Regény. (VI.) — Csiky Gergelytől.
Költemények Schillerből. I.—VII. — Vargha Gyulától.
A mezőrendőri törvényjavaslatról. — B. I.
Brit-Amerika s a canadai Pacific-vaspálya. — Requinny Gézától.
Érteit: Kozma Andor. A tegnapi és ma. Költemények. — I.—Holstein H.: Johann Reuchlin Komödien. — Heinrich Gusztávól. — Walras: Theorie de la monnaie. — F. B. — Goethe und Carlyle's Briefwechsel. — Iy.—
Megjelen évenként 12-szer 10 nyírvetben. Előfizetési ára bérmentesen küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt

FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapeston.

MATTONI-FÉLE
GIESSHÜBLER
SAVANYU-KUT
legjobb asztali- és üdítő ital,
kítőnő hatásának bizonyított köhögésnél,
gégebajknál, gyomor- és hólyaghu-
rutnál.
Mattoni Henrik, Karlsbad és Budapest.

Különös ügyeleme mellé!
Dr. FORTI WUNDPLASTER.
A hírneves Dr. Forti-féle sebtapasz
mely rendkívüli gyógyereje, el-
száradó, érlelő s fájdalomt celi-
lápító hatása által leggyorsabb,
legbiztosabb és egyszerűs mind
gyökéres gyógyulást eszközöl
különműtelt bajokban. Egy csom-
mag ára 50 kr. nagyobb csom-
magé 1 frt. használati utasi-
tással együtt postán külföldre 20 krral több.

TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész úrnál
Bécsben: Pletban Xav. Ferencz a régi es. k. k. labori gyógyszerárban,
Istvánér 1. sz., Dr. Girtler gyógyszerárban, Freising 7. sz., Scharrer
Konrad gyógyszerárban, Mariahilferstrasse 72. sz., Fritz G. és R.
Bräunerstrasse 6. sz., Raabe Bruno J. Bäckstrasse 1. Drogistákmal.
Prágában: Páris József gyógyszerárban, Porie 1071. Grázban:
Nedwed A. gyógyszer. a Mörten. Budapest: Scherzhoffer K. gyógyt.
Krisztóftér sarkán. Ios N. gyógyszerárban, V. ker. Nador-utca 3. sz.
Buday E. városi gyógyszerárban, városbáz-tér 9. Pillich F. gyógyszer.
Dorotyia-utca 9. sz. Urban J. király-utca 93. sz. Krieger György
Kálmán-ter. Barna Zsigmond maroktöl utca 2; továbbá Thallmayer és
Seitz, nádor-utca 10. Kochmeister Fr. utóadinal, nagy korona-utca 32.
Neruda Nádor, hátvanutca 7. sz. Drogistákmal. Telkesy J. udvari
gyógyszerész a várban. Vlassek E. gyógyszerészei a Kriemhildstrassen,
János-ter. Frum J. gyógyszerészei. Vizváros, fő-utca. Moldoványi I.
gyógyszerészei. Vizváros, fő-utca. Eisendorfer G. gyógyszer. Tabánban
(Rác-utca) Palota-utca és Dévay Szöllösy J. gyógytárban, Kriemhild-
strasse, Karicsony-utca sarkán. Acson: Kralochvill Jozsef. Aradon:
Ruzsányi M. és Schiffer A. gyógyszer. Balaton-Füred: Orbán J.
Balassa-Gyarmaton: Cserevnyák Gy. és Herepey K. B.-Csabán:
Várságh B. Berettyó-Ujfalu: Tamásy Géza. Debreczenben: dr.
Rothschnek V. E., Tamásy K. Göllé Na. Orvonyi G., Mihailovits István
és Muraközy K. Duna-Földvárban: Nádháza P. Egerben: Köllner
Lőrincz gyógyszer. Eperjesen: Krivosz Gy. Korn V. és Makovický J.
Ersekújvárott: Conleger J. Eszéken: Dienes J. G. és David Gy.
gyógyszerárban. Gyöngyösön: Meris N. és Baruch J. Győrött: Lip-
pöczy M. gyógyszer. H.-Hadházan: Farkas Otilia. Hunyadon: Keresztés
J. és Schmidt K. Jászberényben: Merkl J. Kalocsán: Horváth
K. Kaposvárott: Czallner V. és Baboehay K. Karcagban: Báthory B.
Kassán: Megay G. és Wandraschek K. Korlát H. Késmárkon: Gensich
C. A. Kis-Várdán: Kundy J. Komáromban: Schmidhauer A.
Kirchner M. és Kovács Arisztid. Léván: Medvedzky S. Losonczon:
Kirchner D. és Pokorny L. Mező-Kövesden: Fridly B. Mező-
Kásonyban: Rátz Gyula. Mező-Kovácskúszán: Kiss P. Miskol-
con: csak Dr. Szabó Gyula. Rácz J. és Ujházy Kálmán. R.-Beo-
kerében: Kovács S. gyógyszer. Nagy-Kanizsán: Prager Béla. P. Vez-
Károlyban: Füleky P. Nagy-Köröscsán: Müller I. N.-Szombaton:
Csepessányi B. N.-Várdán: Huszella M., Molnár J. és Heringh S. Nyir-
gyházán: Korányi J. Szepők Alf. gyógyszer. és Kovács S. Nagy-Kál-
lón: Hivand K. Páson: Malatinszky S. Pécsen: Sipőcz J. Po-
zsonyban: Erdy István. Putnokon: Fekete N. Eimaszombaton:
Hamalár K. Rozsnyón: Pösch J. Sopronban: Örkösei és Hirsch J. N.
S.-A.-Ujhelyen: Zilinsky J. Gyöngyösön: Gräner J. Sümegben:
Stamborsky L. Széchenyiben: Bostin J., Dr. Lengyel M. és Literaty
E. Szarvason: Barts E. Szegeuden: Barsany N. és Keresztés S.
Sz.-Fehérvárott: Dieballe Gy., Braun L. és Rieger B. Székely-
hídon: Szabó J. Szentesten: Várdy L. és Podhrádszky L. Szolno-
kon: Kocsikóczy F. Szombathelyen: Rudolf A. Tarján: Monó I.
Temesvározt: Tarczay I. és Jahn G. M. Jahn G. M. Jahn G. M. Jahn G. M.
T.-Ujlakon: Rojko G. Tokajban: Csizányi B. Tolnában: Gömböc L.
Tornallján: Urszinyi Zs. Ungvárott: Bene L. Lám S. Hoffmann B.
krans A. Speck J. és Lukovics M. Vajkon: Frischmann F. Varam-
on: Gadi S. Veszprémben: Ferenczy K. és Szili Horváth P. Vih-
lányon: Csató Gy. Gyula. Zilahon: Unger G. Zircen: Tejfel J.
Erdélyben: Brassón: Mann és Izay. Deesen: Róth P. Fogarason:
Glein Richard. Kolozsvárott: Valentini A. Gundhardt A. Wolf
J. és Dr. Embes Boglár. Kézdi-Vásárhelyen: Kovács F. M.-Vá-
sárhely: Bucher M. Nagy-Szabán: Molnár J. C. Szepes-
Szent-Györgyön: Beteg B., Öves P. és Barabás F. Szászváro-
son: Grafins J. Vajda-Kunyadon: Dr. Juchó F.
Ezen kítőnő hatása, nem eléggé ajánlható gyógytapa pasz készí-
tője FORTI LÁSZLÓ. Lak.: Budapest, I. k., Nádor-utca 3.

FEHÉR MIKLÓS
MEZŐGAZDASÁGI GÉPRAKTÁRA
BUDAPEST, ÜLLŐI UT 25. „KÖZTELEK”
4024
ajánlja eredeti MAYER-TRIEURJEIT,
EGYETEMES ACZÉL-EKÉIT
mely szántásra mindenféle nagyságban,
„KIRÁLY-DRILL” SORVETŐGÉPEIT,
SMYTH és ABERDEEN-féle
legjobb szerkezetű SZÖRVETŐT, a legszolidabb kivitelben.
FIGYELMEZTETÉSÜL!
Uj Novák-féle szabadalm. arankatizáló és löhermagosztályozó-
készülék, mely minden osztályozó hengerrel ellátott gőz-
cséplőgéphez alkalmazható. — E készülék leírása, valamint
árjegyzékek kívánatára ingyen és bérmentve küldetnek.

Legjobb és Leghírnevebb
Pipere Hőlgypor
La VELOUTINE
Különleges Rizpor
BISMUTTAL VEGETIVÉ
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ.
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.
A Ch. FAY-féle párisi cég
„LA VELOUTINE”
különleges rizpora eredeti minőségben kapható és utánvétellel
ismegrendelhető
VERTESSI SÁNDOR illatszertárában
Budapesten, Kristóf-tér 8. szám.

VÉGHLESI
VERA-FORRÁS.
Házánk
legtisztább, leg-
olcsóbb és legjobb szén-
savdús, égvényes savanyuvize.
VEGHLES-SZALATNA-n (Zólyom-m.)
Budapesti főraktár
Erzsébet-körút 38-ik szám alatt.
Telephon-összeköttetés.
Számos raktár a vidéken.

Kwizda köszvényfolyadékja
évek óta kipróbált háziszser
csúsz, köszvény és idegbajok ellen.
Valódiilag csak az itt mellékelt védjegy-
gyel. — Kapható Ausztria-Magyarország
minden gyógyszerárban.
Egy üveggel 1 frt. o. é.
Naponkinti postai szétküldés a fő-letét által
KWIZDA FERENCZ JANOS.
osztrák cs. kir. és román kir. udv. szállított kerüllet
gyógyszertára Kornenburgban, Bécs mellett.

Hirdetések felvételnek
a kiadóhivatalban,
Budapest, IV. kerület
egyetem-utca 4. sz. a.

33. SZÁM. 1889. BUDAPEST, AUGUSZTUS 18. XXXVI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre — 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
félévre — 4 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt
félévre — 3 *
Külföldi előfizetésekre a postallag
meghatározott viteldíj is csatolandó

BEDEKOVICS KÁLMÁN.

ISMÉTT kevesebb azon derék hazafiak száma,
kiknek az újabb időben az alkotmányos vi-
szonyok meggyökereztetése s Szent István
birodalmában a társországok közti testvéri vi-
szony helyreállítása és ápolása körül előkelő
szerep jutott. A Magyar- és Horvátország közti
kiegyezés egyik elsőrendű bajnoka, ez utóbbi
országok két ízben minisztere s időközben
bánja, Bedekovics Kálmán, a Bécs melletti
Hinterbrühlben, hova megrendült egészségét
helyreállítani s üdülést keresni ment, e hó
10-én, 71 éves korában kiszenvedett.

A váratlanul érkezett gyászír őszinte megil-
letődést keltett széles körökben. Bedekovics Kál-
mán azon horvát hazafiak közé tartozott, a kik
mint az Erdődyek, Székelyek, Josipovichok s
mások tántoríthatatlan hívei voltak a sok szá-
zados történeti alapon kifejtett benső viszony-
nak, mely Magyar-, Horvát-, Szlavon- és Dal-
mátországból egy birodalmat alkotott s mely
Szent-István koronája alatt egységes államként
szerepelt a történet színpadán, hűségesen osz-
toztván jó és balsorsban egyaránt s együtt állta
meg a századok viharát, mindaddig, míg az ár-
mányok nem sikerült az anyország és a há-
rom-egy királyság közé konkolyt hintonie, mely
időktől kezdve a közjogi összetartozandóság csak
az oly buzgó, önzetelen hazafiak hű kitartása
és fáradozása mellett lön újra visszaállítható, a
minő Bedekovics Kálmán vala, kinek nyilvános
élete a történeti fejlődés hagyományainak vedel-
mében s diadalra juttatásában tölt el s kinek
ebbeli érdemeiről megemlékezni a hálás kegye-
let parancsolja mind a két nemzet jobbainak.

Komori Bedekovics Kálmán, kinek politikai
szereplését lapunk előbbeni évfolyamaiban kü-
lönböző alkalmakkor ismertettük, IV. Béla ki-
rály Tamás nevű jegyzőjének ivadéka, ki János
testvérvével 1267-ben «Kumur», most Komor föld-
tet nyerte királyi adományul, honnan a család
nemesi előnévét is vette. Az ivadékok egyik ága
1822-ben báróságot nyert, míg a másik, melyből
az elhunyt miniszter is származott, csak nemes
maradt, de vagyonra és tekintélyre Horvátország
legelőkelőbb családjai közé tartozott s Magyar-
országon is voltak birtokai.

A most elhunyt miniszter, kinek atyja, Fri-
gyes földbirtokos és megyei táblalabir, anyja pe-
dig Pallini Inkey Julia volt, 1818 október 13-án
Varasdmegyében született s középiskolait Va-

rasdon, Nagy-Kanizsán, a filozófiai és jogi tan-
folyamot Pécsen és Győrött végezte.
Közpályáját Zágrábmegyében kezdte meg,
mint tiszteltbeli aljegyző; majd, hogy a dicas-
teriumi szolgálattal is megismerkedjék, 1839-
ben a magyar királyi udvari kancelláriához
ment Bécsbe, honnét 1842-ben a horvát kerü-
leti tábla tiszteltbeli ülnökévé nevezetett ki
Zágrábba, de hivataláról már 1845-ben lemond-
ott, mert nem akart eszköze lenni az akkori
bécsi kormánypolitikának, mely Horvátország-
ban az illyrizmust pártolta s a pozsonyi ország-
gyűlésben már erősen mozgolódó magyarellenes
horvát pártnak mindenben a kezére dolgozott.
Bedekovics tehát követté választotta magát a
horvát tartománygyűlésre s ott mint Zágráb-

mege követe határozottan ahhoz a párthoz
csatlakozott, mely mint magyar párt Gáj és tár-
sainak tulzó szláv törekvései ellen csoportosult.
E tartománygyűlés legfőbb kérdése a turmezei
kérdés volt, s abban állott: birjanak-e a turmezei
nemesek, kik a magyar párt zömét képeztek,
fejenként szavazati joggal? Ha igen, ugy a ma-
gyar párt többsége biztosítva lesz; ha nem, a
horvát-illyr párté. Az Apponyi-kormány, mely
a horvátországi magyar érzelmű hazafiakban
a magyarországi szabadelvi ellenzék, Deák, Eöt-
vös, Bathányi, Kossuth elveinek barátait ül-
dözte, elég hazafiatlanul ugy döntötte el a
kérdést, hogy egy leirattal a turpollyaiakat,
kiknek vezére a hazafias Josipovich volt, kizárta a
gyűlésből. A magyar párt több tagja, köztük Be-

BEDEKOVICS KÁLMÁN. (1876.)

**Gyors és biztos segély gyomorbántalmak és következ-
ményeikre!** Az egészséges fenntartásra, a nedv, valamint a vér
tisztítása és tisztartására és jó emésztés elősegítésére
a legjobb és hathatós szer, mindenhol ismervé már és kedvelve:
Dr. ROSA „ÉLETBALZSAM”
Ez a legjobb és legnagyobb orvosi gyógyszerneké a legelsőszabban
készítve, mindennemű emésztési bajok, gyomorgöröcsök, étvágy-
talanság, savanyú felbőgés, vértelenség, aranyér stb. ese-
telben teljes biztonsággal állja meg helyét. Ezen kítőnő hatású fogva
az most már a népek biztos és megpróbált háziszserévé vált. Nagy
üveg ára 1 frt, kisebb 50 kr. Először levelek észrevételek megtekintésére.
Óvás! Csaldások elhárítása érdekében
figyelmeztetek mindenkit, hogy
az eredeti szabály szerinti egyedül tölem ké-
szítet Dr. Rosa életbalzsam két kartonba
van göngyölve, mely hosszoldalán a felirattal.
Dr. Rosa életbalzsam a «Fekete sas» gyógy-
szertárból, B. Fragner, Prága 205-3. német,
csak, magyar és francia nyelven viseli, s a
melynek homlokoldalán a hírvényes letében
álló mellékelt védjeggyel vannak ellátva. —
Val. Dr. Rosa életbalzsam csak készítőjénél
„zum schwarzen Adler” gyógyszer-
árban Prága, 205-3. kapható. —
Budapesten kapható Török József és Budai Emilnél.
Az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb gyógyszer-
tárban van ez életbalzsamnak raktára. Ugyanott kapható:
Prágai egyetemes házikenőcs
a kőszönő iratok ezrével elismert biztos gyógyszer min-
den gyuladás, seb és daganat ellen.
Biztos sikerrel alkalmazható a női mell gyuladás, tejrekedése és ke-
nyémekedésénél, a gyermek avasaltatásánál, gyenyedés, vérdaganat, kény-
fekedés, pohóvarozás, kördmágnaknál, a fér- és léböjleken tanúsító
ügynevesztet kördmágnaknál, keményedések, duzzadások, mirigydaga-
natoknál; szalonadagnál, holttestemnél. — Minden gyuladást, daga-
natot, keményedést, duzzadást, a legrovidébb idő alatt gyógyít meg; hol
szemben más gyógykezelés kényesztet, ha a fekvő és lezúzóidőben idő
alatt felhúzza és meggyógyítja. Széleskörűen 25 és 35 krajczár.
Óvás! Mivel a prágai egyetemes
házikenőcs, figyelmeltetek igen gyak-
ran utánaösk, figyelmeltetek min-
denkit, hogy azt, eredeti szabályban,
csak én egyedül készítem. Csak akkor
az valódi, ha a sárca ércszelencék,
melyekbe költve van, vörös használati
utasításokba (Gyenyelvi nyomtatványban)
s két kartonokba — melyek a fennsőbbi
védjegyet viselik — vannak göngyölve.
Fül-balzsam. A legkipróbáltabb s számos kísérlet után is-
meretes legmegbízhatóbb szer a nehéz hallás
gyógyítására s a teljesen elvészett hallás visszahozására. 1 palack 2 frt.

Bedekovics Kálmán (1889).

dekovic is, látván bizonyos kisebbségüket, azal tettek óvatát az önkényes eljárás ellen, hogy ők is odahagyták a gyűlést. Bedekovics híve maradt elveinek s miután 1848-ban Jelliasich bánóságával s a kiűtött zavarokkal a magyar-pártnak Horvátországban vége lön: Magyarországra menekült s itteni birtokain töltötte a forradalom napjait. A vihar lecsendesültével hazament s magánéletbe vonult, majd nagyobb utazást tett Nyugat-Európába s csendesen várta a dolgok jobbra fordulását.

Bedekovics Kálmán közpályájának második periódusa az 1860-iki októberi diplomával kezdődik. Az alkotmányos élet visszaállításának reményét keltette fel a megyék újjászervezése s Bedekovicsot ekkor Vasas megye választotta meg első alispáni székébe. Ez a megye volt a Dráván túl erős vára az alkotmányos érületnek. Erdődy János főispán s Bedekovics alispán voltak azok, kik meg nem szűnő tevékenységgel szították e lángot s Vasas megye a közjogi kiegyezés kérdésében az alkotmányos állápontra helyezkedett, s ebben nagy érdeme volt Bedekovicsnak, ki annyira tisztelte a magyar közjogot, hogy még azt sem habozott kimondani, hogy az abszolutizmus által Horvátországhoz csatolt Muraköz, melyet az abszolutizmus törvénytelenül szakasztott el Zalamegyétől, Magyarországnak képezi elidegeníthetetlen alkatesztét.

De az akkori horvát többség nem így gondolkozott. Az 1861-iki tartománygyűlés megalkotta a horvátországi 1861: XLIII. t. czikket, mely határozottan kijelenti, hogy Horvát- és Magyarország között minden közjogi kapocs, minden ösztartozandóság tényleg és jogilag megzakadt. Az unió pártja mindent elkövetett e hazafiataln határozat megakadályozására, de midőn minden fáradozása hasztalan maradt, a tartománygyűlésből kilépett s azt odahagyta. Bedekovics Kálmán, az unionista párt egyik legbuzgóbb híve, szintén kilépett s csakhamar alispáni székét is odahagyván, egészen a magán életbe vonult, migem 1865-ben, az alkotmányos korszak kezdetén, mint Vasas megye egyik kerületének képviselője ismét megjelent a zágrábi tartománygyűlésen, 1867-ben pedig Vasas megyének főispáni helytartója lett.

Mint ilyen volt tagja Horvátország részéről annak a regnikoláris bizottságnak, mely Deák Ferenc híres »fehér lapját» tele írta azzal az egyezményvel, a mely az 1868: XXX. t. cikkbe igtatva, a Magyar- és Horvátország közötti viszonynak alapját képezi.

Ez egyezmény értelmében Horvátország ügyeit a bán vezeti. De vannak Magyarországnak s a vele társ Horvátországnak olyan ügyei, melyek közösnek Ausztriával, vannak Horvátországnak olyan, és pedig fontos ügyei, melyek közös Magyarországgal. E két irányú közös ügyeket a magyar kormány intézi ugyan, de azok intézésénél szükséges, hogy Horvátország külön érdekei is figyelembe részesüljenek. Erre a földadatra szervezték a magyar kormányban a horvát miniszter állását, kinek most feladata mind e kérdésekben a horvát álláspontot képviselni.

Andrássy és Deák erre az állásra nem találtak alkalmasabb embert Bedekovicsnál, a ki azt el is vállalta, de ezáltal nem tartotta meg soká. A többségben levő nemzeti párt ugyanis elégedetlen volt az 1868-iki kiegyezéssel, az uniópárttal s a bánal, Rauch Levin báróval. Ekkor történt, hogy a magyar kormány a nacionalisták megnyerése kedréért az uniópártot elejtette

s Rauchot lemondatta, helyére pedig Bedekovicsot nevezette ki, ki kedves, előzékeny modora miatt kiváló tiszteletben részesült még a nemzeti párt tulzó előtt is.

Az 1873-iki magyar-horvát kiegyezés után Bedekovics ismét visszavonult, különösen a miatt, mivel az unió pártja, melyhez ő oly szorosban ragaszkodott, nem nyerve sehonnán támogatást, végleges fölbomlásnak indult s több föl is oszlott. 1876-ban a korona bizalma ismét a közélet szolgálatára szólította föl Bedekovicsot, ki el is foglalta a magyar kabinetben a horvát miniszteri székét s azt szerényen, mérséklettel, de ép oly jó magyar, mint a mily kifogástalan horvát hazafisággal töltte be egész haláláig.

Egyike volt ama horvát férfiaknak, kik a valódi horvát-magyar testvériségnek méltó, nemes képviselői, s kik azt hiszik, hogy a történelem által együvé kapcsolott két társnemzet csak egymást megértve, egymáshoz ragaszkodva, együtt és karöltve küzdhet teljes sikerrel királyért és hazáért, szabadságért és műveltségért. Ezek között a legkitünőbbeknek vala egyike s megérdemelte, hogy halálával gondoljanak reá a vele egy érzelmű hazafiak, kik mind a két országnak abban az irányban keresik boldogulását, melynek ő oly tántoríthatatlan híve volt.

EGY RIDEG BÖLCSÉLKEDŐHÖZ.

Papoli, papoli, no csak papoli
Nagy bölcsen, vén füles bagoly!
Hogy milyen szép a régi rom,
Korhadt kereszt avult siron,
A bús homály, a sűrű köd,
Mely itt alatt mindent beföd...

Nem halgatok rideg szavadra,
Lelkem mélyét az nem zavarja.
Nap kell nekem, fénylő sugár,
S mely mindenütt nyomába jár:
Világosság, áldott meleg
Éleszti fel bús lelkemet...

Nyíló virág szép völgy ölen,
Mézét szívok ki ebből én!
Egy cseppje ennek édesebb, mint
Penész-porod, mit kezded széthint.

Kicsiny bokor zöld ágait
Lehajta ott felém ha int,
Csendőriző árnyas liget
Lelkem jobban ihleti meg,
Mint lombtalan fák sűrűje,
Mit döglező sas megüle,
S hol száraz ágról messze nézhet
Rövid útjára kis verébnek.

Bokor alján dalos madár
Ha szerető párjára vár,
Kedvesb nekem, mint vijjogó
Ólyvek ha szállnak, s kis bohó
Bogarika lenn zöld fű között,
Utját ha másva zümmögött...

Kis méhike ha száll virágra,
Szébb mint az állatok királya.
Futó kis ér, cserög patak
Kedvesb nekem mint nagy tavak
Duzzadt hulláma, fergeget
S viharral játszó tengerek...

S víharal játszó tengerek...
Mig örli lelkedet a moly,
S fejed belepote zöld penész...
Az én lelkem napfénybe néz,
Egy kis sugár jobb én nekem,
Mint felhő szállva bérceken,
Mosolygó ajk, lágyan susogva,
Vezess tovább, emelj magasba!

DÖMÉNY JÓZSEF.

OH MEGVÁRSZ-E?

Oh megvársz-e engem, a mig visszatérek,
A mig az étellel megküzdök teerted?...
Lehet, hogy még addig ökszor nyit a rózsa,
Vagy tán ki is szárad, mig eljön az óra.

Lehet, hogy azt halod, hűtelemné lettem;
Nem válsz-e meg akkor? Fogsz-e bizonni bennem?
Vagy ha szerelemmel jön valaki hozzá?
Hátha elfelednél és azt viszonzod?

Megöl ez a kétség. Vigasztalj meg engem
Oh én védangyalom, én imádtott szentem!
Ne ígérj, ne esküdj, csak a kezdet nyújtsad!
Ne hívj mást, csak szíved egyetlen tanunak.

És én menni fogok, a te szent nevedben
Fölveszem a ha rezot a végezet ellen,
S ha győzők, jutalmul csak tégedet kérek...
Oh megvársz-e engem, a mig visszatérek?

Kempelen Farkas.

PÁLYÁZAT EGY SZÉP KIS GRÓFNŐRE.

Elbeszélés.

IRTA RÉTHI LAJOS.

I.

Az öreg grófné, szegény, oh mennyi megpróbáltatáson ment keresztül!

Még nagyon ifju volt és tapasztalatlan, a mikor özvegyre maradt.

Rá és árva fiaskájára jelentékeny birtokok szállottak; de azokon aránytalan sok adósság és kezelésköbökben teljes rendtelenség.

A grófné addig csak ahhoz értett, hogy háza tekintélyét miképen kell fenntartani, vendégeket előkelő szívélyességgel fogadni, társaságokban rangjához illőleg föllépni.

Most egyszerre tanulnia kellett eddig ismeretlen új tudományokat.

Könnyebb lett volna azt tanulnia meg, a mi-ben százak és ezerek adtak példát előtte: hogy az özvegyi fátlyolt miképen teheti egy szép fiatal asszony a csáb és kacérság ellenállhatatlan lobogójává. Helyzete előnyét felhasználva, folytathatott volna tetszése szerinti független életet és szerezhetett volna új férjét magának.

De ő arra az utra lépett, melyet az erdélyi főrangú világ néhány tiszteletreméltó asszonya tett előtte példányképpé.

Állandólag falun rendezkedett be. Háztartását a nélkülözhetetlenre korlátozta. Korán kelt és későn feküdt. Megtanulta rendre a számadó asztal, a mező, az erdő s az állatok életének törvényeit. Megsütötte sokszor a nap; gyöngye bőrét durvította a szél és habzó tagjait hozzáédezte az eső veréséhez.

Ösmerősei és rokonai adtak olykor hirt fényes, kábító mulatságokról. Ő nem vágyott azokra, mert erősebb és áthatóbb élvezetre tett szert.

Úni esténként, tollal kezében, a jelentések és számadások tömege közt. Megtenni a szükséges intézkedéseket és tapasztalni hónapról-hónapra, hogy az adósság apad és a birtokok értéke gyarapodik.

Szórakozásnak és mindennapi jutalomnak ott volt Jenő, az egyetlen fiu, a ki egy derek nevelő vezetése alatt szemei előtt fejlődött, mint a kővér talajban élő fának dus hajtása. Fölnevelni férfivá, főúrrá, jeles hazafivá. Teher nélkül, meggyarapodva adni át neki ősei örökségét. Há lehet-e az életnek szebb és ücsőbb hivatása?

Oh ezek az évek a duzzadó tevékenységnek, a kézzel fogható sikereknek és a határtalan reményességnek boldog évei voltak!

Jenő azonban ifjává serdült és a pártatlan édes anyját el kellett hagynia. Majd megnyerte, igen korán, férfiúi jogait is és belé dobta magát a társaság, az élet árába, a mely ragadta őt feltartóztatlanul.

Talán ha megházasodik! És egy gyöngéd és

gyöngye hitvessel is megterheltek iránytalan élet-sajkjáját.

Pár esztendei tombolás Párisban, Itáliában és a világfürdőkön. Az édes anya aggodalmi, intései és esdeklései. Aztán vagyoni és erkölcsi tönkrejutás.

Mily keserves lakolás az egykori büszke reményekért!

Beh jó, hogy meghaltak egymásután! Hogy elmenekültek a nyomor és a gyalázat elől!

Ne add át magadat keservesnek megpróbált édes anya, mert újabb kötelesség vár rád.

A kidőlt sudár fák tövén egy halvány, gyöngye kis hajtás remeg. Lefonnyad, ha nem veszed ápoló kezeid alá.

A grófnénak újra kellett kezdeni az életet, mert fiának két éves árva kis leánya maradt. Jó, hogy megtartott magának anyai jövedelmét, a miből özvegy életét tisztességes egyszerűségben fenntarthatja. Most ez az egyetlen menedéke a kis árvának is. A többi, a sokat, mind, mind elseperte apja szenvedélye.

II.

Egyik vidéki városunk főutcájában földszintes épület volt az öreg grófné háza.

Az egész épület szélességében elnyúló hosszú és keskeny ebédő szobában díványon ült az öreg grófné. Mellette öreg karszékben egy élemedett kuru tisztas férfi.

Üvegajtó által elválasztott benyilóban a 18 évesse fejlődött Anna grófnő, a szépséges árva unoka.

Szemei ragyogók és feketék. Homlokán értelem és nyugalom. Termete oly hajlékony, hogy félted az eltöréstől. De arca bájt lehel és ajka szerelemre hív.

Az ifju szenvedély fél életet ajánlana egyetlen csókjárt.

Jó volt neki, az élet iskolájában megdzett nagyanya szigorú szemei alatt nevedkednie, mert szenvedélyes tudna lenni, mint egy olasz leány

Most épen lezúrt vesz az ifju Mácsó Ferenc tanártól a költészetből.

Azért kérettem, édes Rákosi, — mondá az öreg grófné vendégéhez, — mert tanácsára, sőt segítségére van szükségem. Maga állott mellettem nagy megpróbáltatásaimban, maga volt állandólag hű egész életemben.

Miután az öreg tanár biztosította, hogy mindenkor készen áll szolgálatával, az öreg grófné átadta magát feltöltő emlékeinek.

Emlékezik, mekkora szeretettel, mennyi reménnyel neveltük azt a szerencsétlen Jenőt. Apja sem ragaszkodhatott volna melegebben hozzá, mint a nevelője, maga, édes Rákosi, a hogyan ragaszkodott. Aztán mennyit aggodtunk érte, mily erőfeszítve törekedtünk megmentésére! Az én törekvéseimnek, küzködéseimnek egyetlen hű társa maga volt, édes barátom.

Ne gyötörje magát, drága grófné, a szomorú emlékekkel. Lám, az isten megint megáldotta; gyönyörű unokájában régi örömeit felélesztette.

Épen róla akarok beszélni, azért kérettem. Utolsó és nagy kötelességem, hogy ennek a gyöngye teremtésnek jövőjéről embertől kitalálhatólag gondoskodjam. Pedig látja, rendkívül rosszul esik, ha csak rá is gondolok az elválásra. Milyen árva 'szek azután. Mint egy leveleitől megfosztott kór az őszi mezől...!

Hanem mindegy. Az élet halad és törvényei nek bűnhődés nélkül nem állhatunk ellent. A leányt addig kell férjhez adni, mig fiatal és szép.

Tehát szerencsét kívánhatok egy küszöbön álló eljegyzéshez? Kérdé örömtől sugározva Rákosi.

Oh arról még nincs szó. Hiszen maga

tudja legjobban, mily elzárva, valóságos magányban neveltem e gyermeket. Ugy szólva ösmeretése sines.

Valóban ideje, hogy bevezesse őt a grófné a megfelelő társaságba.

Én ugyan nem vezetem be sehová, legkevésbé oda. Rokonsim rég sürgetnek, hogy költözzem vele, egy tételre legalább, Kolozsvárra; de nem teszem. A főuri élethez nagyon kell, Anna pedig szegény leány. Ugyan mi lenne belőle, ha hozzá hasonló szegény nő szeretné meg és venné el? Rövid ideig tartó mézes hetek után hosszú vergődés és gyötrelm.

Miért a legrosszabbra gondolni? Hát méltóságod családi helyzete és Anna grófnő bájai nem érdemlik-e meg a legkitünőbb helyzetű főurak bármelyikét?

Távol legyen, kedves Rákosi, hogy beálljak szerencsevadásznak és társammá tegyem ezt a tiszta gyermeket. Aztán tudja, bármily nagy a szerelem, idővel megülepedik. Akkor aztán rendszerint sok megaláztatás éri azt a házas felet, a melyeknek vagyoni helyzete nem felel meg a másikénak.

Mindig tiszteltem a grófné fenkölt és gyakorlati gondolkozását; de a felhőzöttakra tehetni még nem egy ellenvetést.

Egy szó mint száz, én Annát nem neveltem mágnásnének. Egyszerűséghez, háziassághoz, kevésbé megelégedéshez szoktattam. Tudja, kihez adnám legörömestebb?

Ezt ugyan, az előzmények után, nehéz volna kitalálnom.

Ne is törje rajta a fejét. Ha maga ifju volna és nőtelen, magához adnám unokámat és megnyugodva bizám sorsára.

Az öreg tanár meglepetve hallotta e nyilatkozatot; majd jöleső mosoly derítette fel arcát. Tréfára fordította és olyan formát mondott, hogy ezért bizony érdemes volna megfajdani és újra kezdeni az életet.

Nem tréfa — felelt rá a grófné. — Annát helyzete és neveltetése a középosztály sorsára utalja. Aztán én a tisztes középosztályban sokkal több családi boldogságot láttam, mint a magas körökben. A munka oly sok vesztes vágytól óv és az élet küzdelmeiért egyetlen jutalom a család. A nagyvilág bübögés szirénei oda nem terjesztik ki hálókát, azoknak kövérébb szákmányok kellene.

Az öreg Rákosi egy idő óta félre-félre pillantgatott a nagy álló tükröbe, előbb meglepetéssel, majd szelid mosollyal. Most hirtelen szólásra határozta magát.

Látja, grófné, a gondviselés sokszor meglezőleg tölti be a jóknak vágyait. Kérem, tekintsen ide!

Ezzel kinyujtotta kezét és arra felé fordította az álló tükröt.

Abban bájos kép tárult fel.

Az Anna grófnő iránt tartó kezét Mácsó tanár szenvedélyesen csókolta, a szép balkéz pedig lágyan simogatta a tanár fürtét.

Az öreg grófné arcát rendkívüli harag öntötte el.

Szó nélkül állt fel és gyorsan benyitott a szobába.

Köszönöm, uram! Unokám már eleget tanulnt öntől. Sokkal többet, mint a mennyit óhajtottam. E perctől kezdve nem veszem igénybe tudományát!

A zárvar általános lett. Rákosi ugyancsak bánta elhamarkodott figyelmeztetését. Mácsó Ferenc csak állott és ajkai remegtek, de még kezét sem mert csókolni a haragos nagyszaszonyának.

Rákosi hozzá lépett és barátságosan mondá: — Menjen haza, édes barátom. Nemsokára felkeresem.

Kezét is megszorította biztatólagn.

Távozta után ünnepélyesen szóló a grófnéhez.

Az előfordult jelenet miatt büntetést csak én érdemelhetek. Mentésemet holnap nyugodtan előadom. Most engedje meg méltóságod, hogy szóljak pár szót Anna grófnőhöz. Ily foku megszégyenülés végletekbe képes üzni az érzékeny ifju lelket.

Ezzel, választ sem várva, bement s mikor visszajött, hogy távozzék, az öreg grófné már nem volt abban a szobában.

De nemsokára megjelent Anna is. Lassu, vonatott lépéssel, földre sötött szemekkel kereste fel nagyanyját és zokogva borult annak jóságos kezeire.

III.

Másnap délelőtt már korán ott volt a grófnénál az öreg Rákosi. A helyzet kimagyarázása nem minden feszély nélkül vette kezdetét.

Rákosi mentésére természetesen az volt, hogy a grófné fejtegetései után fel kellett tennie, miszerint bármely kifogástalan tanárt, vagy hasonló állású embert elfogadna unoka-vejeül.

A grófnénak nem is a Másó állása vagy személye ellen volt kifogása, hanem a viszony szövéseinek módja ellen.

Ez rászédés és tisztességtelenség, — ismétlé több ízben, — visszaélés a bizalommal. Azt akartam — folytatá hevesen — hogy elmenjek a nővéremhez, a ki rég hív és Annát följára megnélni hagyjam. A maga feleségét kértem volna meg, hogy vezesse el a bálókba, mintha az ő leánya volna. Mert nem tudtak addig várni? Szó nélkül adnám áldásomat a maga rendjén kötött tisztességes viszonyra.

Rákosi nem győzte magyarázni, hogy semmi tisztességtelen dolog nem történt, csak az ifju vonzalomnak gyöngéd és ártatlan nyilatkozása. Ebben a pontban a grófné megfogadott el ellen vetést.

Végül is abban egyeztek meg, hogy Anna Rákosiéknál marad és eljár a bálókba, de azon kikötéssel, hogy Mácsóval találkoznia nem szabad, a mig a grófné vissza nem jön.

Bizalmasan elbeszélheti, édes Rákosi, hogy azért hagytam ott, mivel közép-osztálybeli emberhez akarom férjhez adni. Hadd ösmerkedjék és találja meg párját. Ezt, a mi itt történt, annak tulajdonítom, hogy eddig nem volt társasága. A legelső ügyes férfi kiveri a fejéből.

Tehát tessék pályázni, nemes ifjuság!

A pályáim remek; méltó a versenyre. Az öreg Rákosi kételkedő mosolya azonban azt látszik mondani, hogy késő itt minden erőfeszítés. Anna, a milyen leány, a kit egyszer megsimogattot, azt magához is öleli örök forró szerelemmel.

IHÁSZ DÁNIEL EZREDES LEVELEI VERESS SÁNDORHOZ.

Közi fia: Veress Endre.

(Vége.)

Alábbi levele egyike a legérdekesebbeknek, mert Kossuth *Irataival* foglalkozik benne, aztán az angolszaji megváltozott viszonyokról, az ottani magyarokról és különben mindig talál tárgyat, hogy levele négy oldalát betöltse. Szép vonás Ihsz ezredesnél az a gyöngéd figyelem és érdeklődés, melylyel barátjai családjai felől kérdezősködik, továbbá az a másik *gondja*, hogy leveleket gyűjt ismerősei gyermekeinek. Ugy látszik, nagyon érzi a családi élet hiányát és minden törekvése ezért oda irányul, hogy a kis gyermekeknek boldogító örömet szerezzen.

Baraccone di Collegno, jun. 8. 1880.

Édes barátom!
Alig hogy m. hó 19-ről szóló levelemet a postára adtam, vettem az Ön ugyane hóról datált, 14-én irt sorait.

Fogadja őszinte szívvel köszönetemet az ön és kedves családja fényképeért, melyeken az ön úgy tűnt fel előttem, mint a midőn Alessandriában utoljára láttam, — semmit sem öregedett. Ön azt írja, hogy ezelőtt 4 évvel készült. No már édes barátom négy év alatt nem állhat be nagy változás. Engedje is a Mindenható, hogy számos éveken át oly erőben és egészségben élhesen szeretett kedves családja öröme.

Együttal köszönöm ugy az én, mint Mennyei barátom nevében a postabélyegeket, ha pedig netán kedves gyermekei szintén gyűjtenek, azon esetben itt barátunk igen szívesen küld kölcsönben olyanokat, melyekkel gyermekei talán még nem bírnak. A legközelebbi levelében erről is írjon.

Talán eddig már olvasta ön Kossuth iratainak első kötetét? Az én véleményem szerint azonnal *Előszava*, a *nejéhez intézett levelek* s a *Bradfordi beszéd* mind megannyi halhatatlan örökbeesű remekművek — irodalmi, szónoklati

eddig még minden levelét rendszeren és sértetlen megkaptam, mint szinte ön is az enyimeket — gondolom. Ha tehát *körülményei és ideje* megengedik, csak folytassa, s a mennyire tölem kitalhatják, a jó példát követni fogom, noha az írás már nekem, vén döngnek (ki amugy is nem a legjobb levelezőnek hírével bírtam) nagyon, de nagyon is nehezre esik.

Angliában — a mint egy jó barátom írja — a világ azóta, hogy mi onnét eljöttünk, nagyon megfordult; a kik akkor legjobb barátaink voltak: az úgynevezett *liberalisok* vagy elhaltak, vagy pedig muszka- és szlavofilek lettek. Az öreg favágó, Gladstone most mindenható, de a mint már is mutatkozik, nem adok neki egy évet s az óriási többség, éppen nagyságánál és elbizakodottságánál fogva — fel fog bomlani. Adná a Mindenható, hogy mielőbb.

Londonba a jelen seasonra sok magyar — mond: magyarhoni zenész — rándul át: ott van

csak lehet; alig volt egy pár kellemes napunk, folytonos hideg esős idő van, úgy, hogy ha az ember nem a híres Olaszországban laknék, még befűteni sem szemérmetlenkednék...

Még ez az utolsó van és azzal végére értem Iház ezredes édes atyám hagyatékában talált érdekes levelei közlésének. Ő ugyan igéri, hogy a jó példát követve, gyakran fog írni, sőt alábbi levelében fogalmat is nyújt kiterjedt levelezése felől; de az előbb azt is kijelentette, hogy nagyon nehezére esik az írás s e szerint azt hiszem, ez volt *legutolsó*, atyámhoz intézett levele, hisz ez évben már ugys beteges volt és halála is nemsokára bekövetkezett.

De lássuk a felévi szünet után irt sorait.

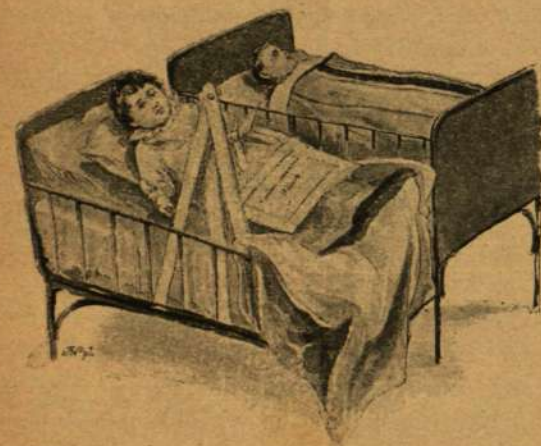
Baracone di Collegno, jan. 7. 1881.

Édes barátom!

Biz' Isten már gyanakodni kezdtem s azt hi-

SOPRONMEGYEI BÖLCSŐ.

BUDAPESTI EGYETEMI KÓRODAI ÉS POROSZ BÖLCSŐ.

ETHNOGRAPHIAI CSOPORT. — Gyermekek-alakok különböző vidékekről.

AZ ORSZÁGOS KISDEDNEVELÉSI KIÁLLITÁSBÓL.

s állambölcsészeti gyöngyök. A fordítás idegen nyelvekre természetes, hogy nem lett és nem is lehet kielégítő, mert a mint költeményt csak költő fordíthat le más nyelvre, úgy (kivált a titáni előszót) e művet is francziára csak Viktor Hugó és angolra tán Swinburn, de legjobban csak maga Kossuth tudná lefordítani.

Higgye el, édes barátom, jól esik, midőn Deák-imádókat, Deák egykori teremtményeit hallom nyíltan bevallani előttem (miután ilyenek is bekopogtatnak néha-néha szegény hajlékunkba), mennyivel nagyobb alak Kossuth Deáknál! Nagyobb? Nem uraim, — szinte tiszteletlenség Deák emléke iránt, összehasonlítani Kossuthat, vagy Kossuthot akár Széchenyivel, kinek szobra leplezése alkalmával szétharsog ismét az országban az apotheosis! Mind a kettő mint magyar hazafi elég nagy, de Kossuth irányában — törpe!

Szívemből örvendek, hogy ebben a nagyszerű műben az ön becses neve is (ha mindjárt nem is nagy szereplőként) többször előfordul.

Daczára a primitív oláh postaszervezetnek,

Aggházy, Hubay, Naschitz, Richter s ott van Berkes bandája is. Ezek már több ízben és pedig (halld ezt Albion!) a mult vasárnap volt egy hete a walesi hercegnél játszottak s utána Southerland hercegnél.

Mi itt mindig a régiiek vagyunk, minden lehanyatlott nappal borzasztót öregedünk, de azért az elvünk mellett híven küzdve, huzzuk az igát, míg a pokroczot el nem rántják lábaink alól. Egészség tekintetében panaszkodunk bűn volna.

Az öreg ur (Kossuth) őszinte szívvel üdvözl. Lám édes barátom, hogy elpletykáltam a mit tudok. Kérem, kövesse szintén példámat, hisz ön még fiatal ember. Az oláh közeledéséről a magyarhoz tud-e többet?

Szeretett kedves családját őszinte szívem mélyből tisztetem: önt pedig forró testvéri szeretettel csókolom s maradok a régi őszinte barátja

Iház D.

NB. Az időjárás itt a legkomiszabb, a minő

vém, hogy emléke irányomban gyengülni kezd, és ime mult hó decz. 27-ről szóló becses levele eloszlatta végkép gyanumat. Fogadja őszinte hála köszönetemet jó kívánataiért a beállott új évre — hisz, ha őszinte szívvel jövő jó kívánataink nem maradnának mind megannyi *pium desideriumok*, akkor én is sikra szállok s azt mondom, hogy áldja meg önt a mindenható százszor s ezerszer jobb jövővel, mint a mult volt; élvezzen számtalan újvet a legnagyobb megelégedésben, békében s a legjobb egészségben.

Az ég oltalma örökjék ön s az onéi fölött s a gondviselés karonölte kísérvé lépten-nyomon kitűzött ezéja felé és áldja meg a legnagyobb sikerrel minden nemes törekvését.

Fogadja egyuttal szíves köszönetemet kedves nejének a levélhez mellékelt fényképeért. Hogy a hasonlatosság tökéletes e, azt (miután nincs szerencsém ismerni) nem tudom megbírálani, de a munka finomsága igen jó, a szimpatikus kifejezések minden vonásán annyira kitűnnek, hogy

csak a szó hiányzik.* Eljének gyermekeik örömeire sokáig!

Reményem, hogy eddig Öregünk munkája már önök-höz is eljutott; részéről sokkal érdekesebbnek s tanulmányosabbnak tartom az első kötetnél. A «Hon» és még egy pár lap igen sületlen kritikát hoztak róla. — Am irjanak ő kegyelmék jobbat, ha csakugyan tudnak!

Tehát ön, édes barátom, az oláhok történetével bibelődik? Nem tart attól, hogy — ha azt híven megírja — az oláhok kiűzik? A példabeszédként: «szólj igazat, betörök fejedet»; az oláhoktól kitélik!

Mult deczember 18-ától egész maig 75 választ irtam s higgye el édes barátom, hogy már kábul a fejem, pedig még van egy hosszú névjegyzék a levelező protokollomban — még azok mind váraoznák a feleletre; egy kis pacienza s mind ki lesz elégtve.

Ugy-e megbocsájt rövidségemért? Politizálni, eleget politizálnak mások, kik más szemüvegen látják a fenyegető fellegetek, mint én; ök jobban jósolhatnak nálamnál.

Az időjárás itt egyszerre megváltozott, a legsebb tavaszi napokat havas téli idő váltotta fel, talán jobb is: a természet könnyen megcsalhatta volna magát.

Áldás és békeség; adja át forró testvéri szeretet-csókjaimat kedves jó családjának.

A sirig őszinte szerető barátja
Iház Dani.

* E fényképek Mándy Ferencz román udvari fényképész hazánkfa bucaresti kitiűnő műterméből valók. V. E.

AZ ORSZÁGOS KISDEDNEVELÉSI KIÁLLÍTÁS ETHNOGRAPHIAI CSOPORTJA. Gyermekek-alakok különböző vidékekről.

E levele harmadik oldalát nekem írta be s legyen szabad azt már csak azért is közölnöm, mert tőle ered s így e kis bemutatott gyűjtemény talán csonka lenne nélküle. Mint láttuk, többször kért használt levélbélyegeket ottani ismerősei számára s így boldogult édes atyám szavára én is küldtem neki (mint akkor még afféle kis deák) néhányszor egy-egy csomot. Sőt emlékszem, hogy ugyancsak atyám ösztönzésére irtam is neki egyszer, nagy figyelemmel és kaligrafiával és erre vonatkozik az ő alábbi — legutolsó válasza, melyet én aztán büszkén, lelkesedéssel mutogattam barátainknak. Ime a levél:

Édes öcsém Endre!

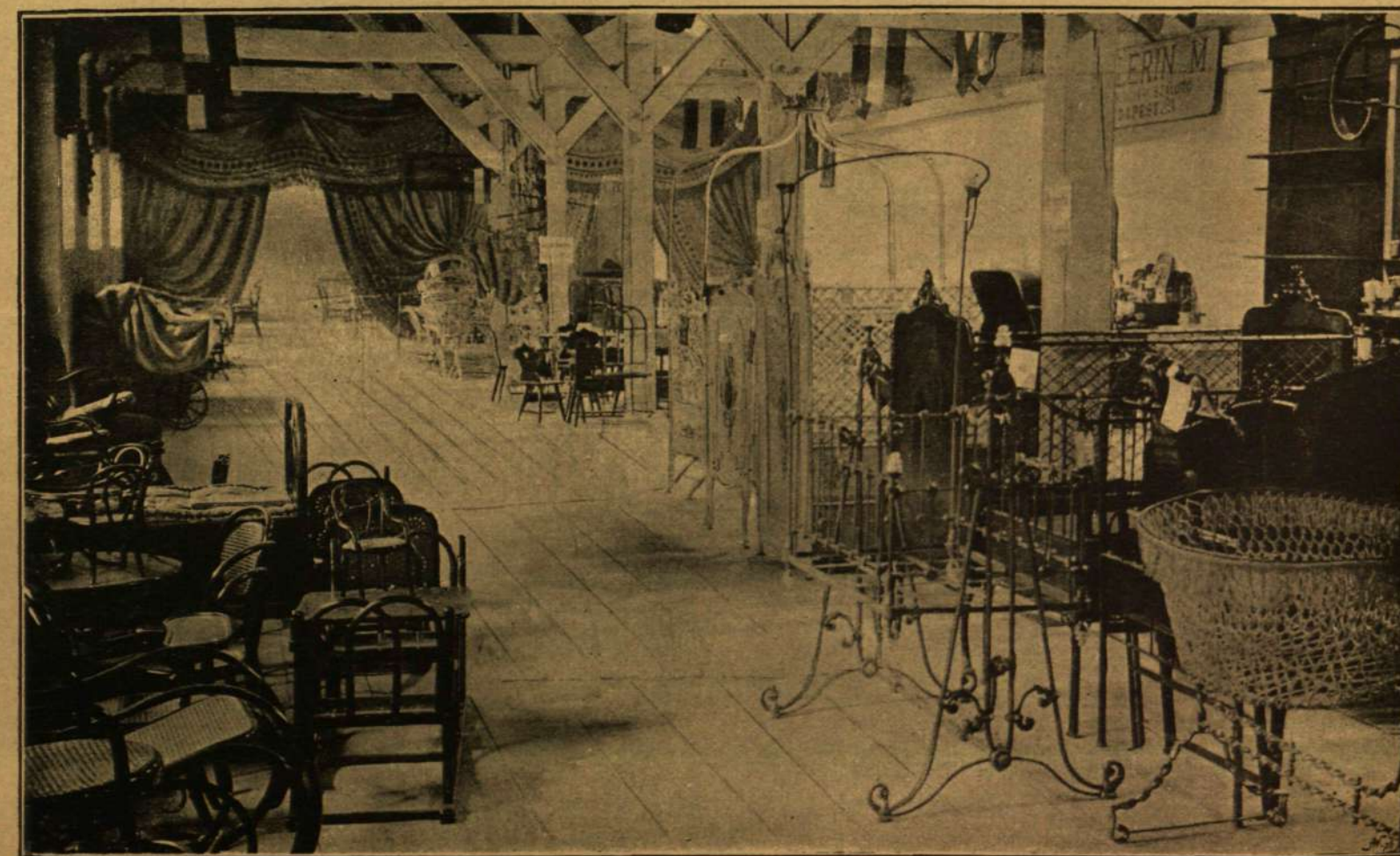
Nagyon szép tőled, hogy reám ismeretlenre is gondolsz és soraidal megtisztelsz — áldjon meg érte a magyarok Istene ott az oláh atyfiak közt.

Áldjon meg a magyarok Istene minden javaival.

Habár ismeretlen is, de azért gondolj olykor reám itt a távolban.

Mindig őszintén szerető bácsid
Iház Daniel.

Ime azok a levelek, melyeket az öreg emigráns néhai atyámnak önkényes száműzetési helyéről, Kossuth oldala mellől — néki, mint szintén külföldön, Bukarestben élő társának irt és melyek, daczára privát jellegüknek, annyira érdekes apróságot tartalmaznak, oly kedvesen tükröztetik vissza az öreg katona gyengéd lelkét és résztvevő szívét. Leveleiből egyebekben kívül sok apró jellemvonását felismerjük s már csak azért is óhajtánám, hogy mások is, kik esetleg levelei birtokában vannak, közöljék azokat, mert bizony-

AZ ORSZÁGOS KISDEDNEVELÉSI KIÁLLÍTÁS IPARI CSOPORTJÁBÓL. BUTOROK, FÜRDŐ-KÉSZÜLÉKEK, STB. Weinurm fényképe után.

nyal hozzájárulnának, hogy e kristályjellemű aranyiszív embernek, a szeretet, barátság és hűség e mintaképének emléke hű megvilágításban szálljon át az utókorra.

A KISDEDNEVELÉSI KIÁLLITÁSBÓL.

A Mária Dorothea egyesület által rendezett kisdédnevelési kiállítás látogatóinak állandó emléke maradt az az etnografiai csoport, mely a nagyerem kupa alá közvetlen a főbejárattal szemben izlésesen van elhelyezve. Közel száz különféle nemzetiségű csecsemő és kisdéd van itt részint bölcsőkben, részint nemzeti ünnepi öltözetben felállítva, mindegyik egy-egy külön tanulmánytárgy s e mellett egyesek oly gyönyörűek s vonzóak, hogy a látogató csak azt sajnálja, hogy élettelen bábuk lévén, sorba nem csökölhatja őket.

Az a szerencsés eszme, hogy a hazai különböző nemzetiségek gyermekviselése így együttesen mutattassék be, még mielőtt a vasut és iskola egyenlítő hatása az egyes vidékek néprajzi sajátosságait eltüntetné, már a kiállítás programjában bennfoglaltatott ugyan, de szerencsés megvalósítása főképp Hampelné Pulszky Polyxéna alelnök és Xantus János bizottsági tag érdeme. Az előbbeni egy nap tanácskozára hívta össze a fővárosban élő nevezetesebb szakférjakat és ügybarátokat, hol azok egyenként igéreteket tettek egyes babaöltözétek beszerzésére, s a szintén jelenlevő Szalay Imre kultuszminiszteriumi osztálytanácsos és muzeumi előadó bejegyzésével Xantus János megígérte, hogy a nemzeti muzeum etnografiai osztálya számára, mely magyar tárgyakban ugy is feltűnően szegény, tudományos terv szerint beszerzi az egyes vidékeken divatos tárgyakat, s azokat, még mielőtt a muzeum helyiségében elhelyeztetnének el, a kisdédnevelési kiállításban közszemlére teszi. Az ígéreteknek (habár egyesek akadályozva voltak annak teljesítésében) fenyves eredménye lett, mert a hírlapokban közölt eredmény olvasására s a tevékeny Hampelné buzgalma folytán újból jelentkeztek egyesek, úgy hogy a kiállításnak ez a része Magyarországot illetőleg csaknem teljesnek mondható, sőt külföldről is számos érdekes tárgy küldetett be.

Xantus János gyűjteménye hat gyermekalakot tüntet fel és pedig: 1. *magyart* a Rábaköz-ből, Szany községből; 2. *sokácot* Beremend baranyai községből; 3. *sváb* gyermeket Tolna-megyéből; 4. *oláh* gyermeket Maramaros megye éjszaki részéből; 5. *szász* gyermeket Michelsberg községből, Nagyszében-megyéből; 6. *bolgár* gyermeket Vingáról, Temesmegyéből, Mindenik kis gyűjtemény legalább 4 darabból áll, van ugyanis bölcső felszerelése ágyaneművel, egy pólyababa felöltözettel, továbbá egy-egy 5 éves leányka s fiú teljes öltözetben. Van továbbá gyermekjáték, készülék járnai tanulásra, étkező gyermekszék s más nevezetesség. Minden egyes tárgy természetű, azaz nem mondva csináltatott, hanem maguktól a jómódu parasztoktól szerzetett be, úgy, hogy a gyermekek életét itt egész híven látjuk magunk előtt.

A muzeumi gyűjteményen kívül különösen két magánkiállító szerepel nagyobb számú tárggyal, az egyik *Ódor Emilia*, a budapesti állami felsőbb leányiskola tanítóje s a Mária Dorothea egyesület buzgó választmányi tagja, a másik *Szabó Károly* soproni tanfelügyelő, kik mindketten jelentékeny anyagi áldozatot hoztak kiállításuk érdekében. *Ódor Emilia* sváb, tót, horvát, hienez és magyar gyermekruhákat gyűjtött össze különösen a dunántúli megyékből, de e mellett Zemplénből és Torockóköri is. *Szabó Károly* pedig a Rábaköz magyar vidékének gyermeköltözeteit szedte össze nagy gondnal, a csecsemőkortól kezdve a 6 éves korig. Mindezen gyűjtemények, valamint a Xantus-féle gyermek-tárgyak számára a bizottság 300 frtot meghaladó költségen gyermekbábákat készíttetett a budai paedagogium főszóntő-műhelyében mozgatható papírmachéból, *Gyulai László* ismert festőtanár s *Szász Gyula* szobrász felügyelete alatt. A 10 csecsemő s 25 nagyobb gyermekbábák felöltöztetését *Hoffmann Jolán* irodaigazgató Fejér Teréz tanítónő segítségével sajátkezűleg végezte.

A többi kiállító nagyobb részt egyes darabokkal szerepelnek. *Bogdán Lajos* főmérnök Károlyvárosból horvátországi bölcsőt, gyermekruhát s játékszereket állított ki, *Bende Imre*

besztercebányai püspök, valamint *Rakovszky* Ferenc nyitrai megyei földbirtokos igen érdekes tót bölcsőket, ruhákat s játékszereket, *Hoffmann Amália* szabadkai tanítónő képezdei igazgató, a kiállítás irodaigazgatójának nővére, három igen esinos viaszbabát állított ki a bunyevácok festői szép s díszítésekben gazdag öltözetében, dr. *Kammerer* Ernő orsz. képviselő Tolnamegye dombóvári járásából a magyar ajku nép gyermekviselését feltüntető valóban esinos ruhaneműket küldött be. Nagyobb gyűjteménye van az Erdélyi Magyar Köznevelési Egyesület *segesvári ocoájának*, mely 13 különféle etnografiai tárgyat küldött be Köhalom, Segesvár, Fehéregyház és Kolozsvár környékéről s igen helyesen megtoldotta ezt egy pár rajzzal is, mely a gyermekélet különböző mozzanatait tartalmazza, valamint néhány csecsemő fehérneműnek kiállított szabásmintáival.

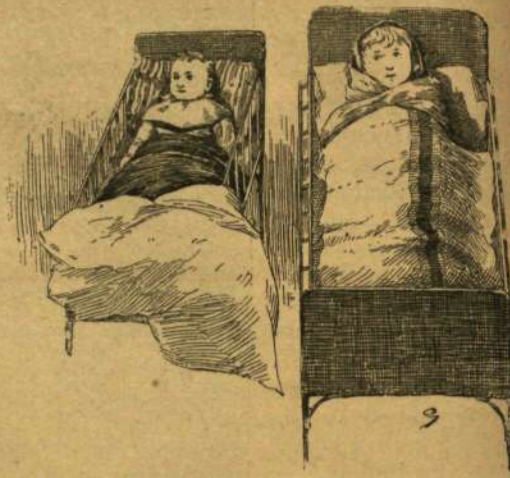
Az igen gazdag etnografiai gyűjtemény nagyrészt a kiegészítését képezik a külföldi tárgyak, melyek közül első pillanatra feltűnnek azok a rénszarvas-prémbe bujtatott bábák, melyeknek öltözeteit s más tárgyait *Pápay Károly* hozta magával épen most szerencsésen befejezett nyugot-szibériai tanulmány-utjából. A magyar nép elcsenevezéséért rokonainak, a vogoloknak, szamojédoknak, osztjákoknak s zürje-neknek kisdédeit látjuk itt bemutatva a zord éghajlat által követelt sajátos öltözetükben, továbbá bölcsőket, bábákat s más játékszereket, melyek mind igen tanulságosak és érdekesek. Úrdekek szemlélheti meg mindenki világot bejárt hazánkfiának, *Hopp* Ferencnek gyűjteményét, ki indiai, khinai, birmai s japáni gyermekruhákat és játékszereket állított ki, többek közt egy khinai gyermek összerakított lábmintáját. Ezekhez a tárgyakhoz csatlakoznak továbbá *Kállay* Beninének, a közös pénzügyminiszter nejének küldeménye a bosnyák gyermekek s *Burián* István szófiai főkonzulé a bolgár gyermekek életére vonatkozólag.

A nagy terem sarkát az ország nevezetesebb könyvkiadói vették igénybe. Jóformán mind képviselők s több száz képes gyermekkönyvet állítottak ki, melyeket a kiállítás rendező bizottsága tudvalevőleg kiváló szakértők által fog megbíráltatni. Fenn pedig *Dollinger* Gyula tanár ragasztott ki néhány érdekes fal táblát, melyek a gyermekek helytelen hordása, fektetése vagy öltöztetése, továbbá betegségek által okozott elgörbüléseket mutatják be.

Képünk a kiállítás udvari épülete nagy termének egy részét ábrázolja. A hátsó felet teljesen elborítják a különböző statisztikai táblázatok. Egy csomó igen érdekes komoly tanulmánytárgy van itt, melyek minden egyes látogató figyelmét megerdemlik. Különösen fontosak az orsz. statisztikai hivatalnak *Hatsék* Ignác térképész által csinált készített képei, melyeken a gyermekhalandóságra s a gyermekbetegségekre vonatkozó legújabb hivatalos adatok vannak rögtön áttekinthető modorban közszemlére téve s e mellett a kisdédovíntételek és árvaházak jelen állapota hazánkban. Hasonló tárgy, de régebbi adatokra támaszkodó grafikai térképeket állított ki a fővárosi statisztikai hivatal is, melyeknek nagy becsé abban áll, hogy a budapesti viszonyokat a külföldiekkel is összehasonlíthatjuk, fájdalom, a mi hátrányunkra. Itt láthatók továbbá a Stefánia gyermekórház működésére vonatkozó adatok s dr. *Pécsi* Dániel turkevei orvosnak 25 táblázata a himlőhalálozásról hazánkban s külföldön.

A terem nagyobb részét a kisdédnek által használt butorok kiállítása tölti meg. *Schöberl* Róbert már külföldön is jól ismert ügyei és székei, *Feivel* Lipót vasbutonai és iskolapadjai, *Szoboda* Károly esinos magyar izlésben készült, tömören hajlított butorai, egy gyermekszoba felszerelést ábrázolva, *Steinschneider* Jakab gyermekkoszójai s bölcsője egy teljesen felszerelt gyermekágygyal, *Boross* Sándor új szerkezetű gyermekfürdője (képünkön függőnyökkel bevonva, melyek a gyermek meghűlését meggátolják), *Zellerin* Mátyas ismert gyárából egy igen esinos gyermek szoba-gyűjtemény, *Huzella* Mátyasról tornakészlet, *Sárkány* Pál ismert nagykereskedőtől gyermekfürdőszerkezt és gyermekszoba-felszereléseket láthatók e helyen több másikkal együtt. Ugyanennek a teremnek másik részét a kiállítási buffét veszi igénybe, mely a sok nézni való után kellemes pihenő helyet nyújt.

Bölcsők a kisdédnevelési kiállításon.

SVÁJCI ÉS ANGOL BÖLCSŐ.

Igen természetes, hogy a kisdédnevelési kiállítás a bölcsők nem hiányozhatnak. A kisdéd-óvók által lefoglalt termen kívül mindenütt megtaláljuk azt a jól ismert butort, mely a csecsemőknek nemcsak ágya, de valóságos otthona is. Ha valaki összeszámítaná, legalább 50 bölcsőt találhatna itt. A legközönségesebb fa- és kosárbölcsőkön kívül vannak vashölcsők, függőbölcsők, hintabölcsők, sőt vogul atyánkfainál, mint azt Pápay érdekes gyűjteményéből látjuk, külön nappali és éjjeli bölcső is van, melyek közül az előbbiben a gyermek ülő helyzetben hintáztatják a sátorban, vagy ott ül szabadban az anyja hátán.

A sok különféle bölcső közül ez alkalommal lapunk rajzoló munkatársa 6 darabot mutat be, melyek közül 4 a budapesti egyetemi születési kóroda mintakiállításához tartozik, kettő pedig a rábaközi magyarság szokásait tünteti fel, a mint azokat Xantus és Szabó Károly gyűjteményei mutatják.

Különösen tanulságosak ezek között az egyetemi születési kóroda bölcsői, melyek szemléltetőleg tüntetik fel a ezélszerű bánásmódot a kisdédekkel négy kis felöltöztetett s külön ágyacskában elhelyezett bábával, melyek közül az egyik a budapesti kórodán divatos módot tünteti elő, a többi pedig angol, svájci és porosz bölcsőket. Mind a négy megegyezik abban, hogy a bölcsők, vagy inkább ágyacskák szilárdan állanak s nem ringathatók, a mint hogy a gyermekorvosok — miként azt Bókai is tanítja a kisdédnevelési kiállítás alkalmával kiadott becses füzetében — a ringatást nemcsak szükségtelemek, de egyenesen károsnak tartják.

A magyar baba vászon-ingeskét s rövid szővőt ujjast visel, mindkét öltözétdarab hátul nyílt; a medencék és lábak háromszögletű összehajtott vászonpelentába burkolatnak s ezenfelül a test alsó felét flanel és kaucsuklepedő borítja. A csecsemő löször-vánkosa elég kemény, hogy a fejet támaszssa s lazán köttetik meg, hogy a lábak mozgását ne akadályozza. A szalmazsátra tett matrác vizáthatatlan s még vászonlepedő jő reá. — Az angol babára a hónaljtól lefelé hosszú (70 cm.) flanel-inget és erre a köldökig érő rövid, ujjak nélküli vászon ingesket adnak s mindkét ruhadarabot tenyérnyi széles flanelpólyával szorítják le a hasra. Legkívül vászonból készült ujjakkal ellátott hosszú ing fedi az alsó ruházatot. A belső ruhadarabokat egy pár öltéssel, a külsőket biztosító tükkel tűzik meg. Különben a többi felszerelés olyan, mint a magyarnál, csak vánkos nincs. A svájci csecsemő ruházata: rövid gyapot ingeske, ugyanakkora tarka piquet-ujjas, barchettal bélelt; négyzetes gyapot ruhadarab özei a medencét; a pelenka gyapotból van s az így felöltöztetett csecsemőt gyapju-pokróczba burkolva, ruházatát gyapotpólyával rögzítik. A fejet nem

RÁBAKÖZI BÖLCSŐ.

burkolják be, vánkost nem használnak. Az ágyacskába szécskával töltött zsákokat helyeznek, a bennlevő kisdédet pelyhes vánkossal takarják be. A porosz egyetemi születési kórodákban használt ruhadarabok: vászonpólya a has körül, rövid kis vászon-ing, barchet-ujjas, vászonpelénka s a törzs beburkolására nagy flanelruha. A vánkost itt sem használják, a csecsemőt pokróczba takarják.

Képeink magyarázatul megemlítjük még, hogy a rábaközi babánál a tulipántos bölcső odaváló paraszt mesterember munkája s hogy a születési kóroda bölcsője mellett alkalmazott háromszáru faolló arra való, hogy a csecsemőt az esetleges lebukás ellen megvédelmezze.

SZÁZ ÉV ELŐTT.

— Emlékezések a francia forradalomra. —

VII. A királyság utolsó napja.

A marseille-iek Párisba érkezésének van még egy mindeddig fennmaradt emléke, egy dal, mely Franciaország politikai történetébe azóta mindig beleszóvi lelkes rhythmusait, — a «Marseillaise», ez a csodálatos zenei költemény, mely Carlyle szerint «felforralja a vért az erekben s melyet egész hadseregek és népgyülekezetek sirva es lángolva énekelnek, halállal, pokollal és zsarnokkal dacoló szívvel». A Marseillaise keletkezésének történetét egy megkapó idyll a véres napok lázas álmai közt, a család-élet bensőségteljes képébe foglalva.

1792 tavaszán történt, hogy Dietrich báró strassburgi polgármesternek vendége volt egy ifjú mérnökari tiszt, *Rouget de Lisle*, kit költői és zenéiroi tehetségei már előbb kedveltek voltak, főleg oly társaságban, melynek, mint Dietrich családjában, pár ábrándos szemű ifjú hölgy adta meg varázsát. Természetesen a politikai helyzet volt a társalgás főthémája. A háború viszontagságai azonban nagyon megapaszították a derék polgármester jövedelmét, úgy hogy látogató barátjának alig adhatott fel egyebet az asztalra néhány szelet juhhsalát, mellé kevés katonaprofuntal. De a szük viszonyok nem ejtették csorbát a bizalmas kis kör kedélyességén, mely oly jól találta magát, hogy az öreg Dietrichnek csakhamar eszébe jutott, hogy van még egy palack jó rajnai bora pinczéjében, melynek elköltésére alig találhatna jobb alkalmat.

Felhozatta a pókhálós öreg palackot, egykőrl jölte utolsó maradványát, hadd kellesse, mondá, De Lisle, valamely hazafias költemény megírására. A holgyek is örömmel fogadták az eszmét s csakhamar hozzáláttak a leglelkesebb hangulatban a tüzes ital fogyasztásához.

Alig volt vége az ebédnek, De Lisle szobájába vonult a megírtá a Marseillaise szövegét és zenéjét, nem is sejtve még, hogy e percz halhatatlanná teszi nevét. Masnap már korán reggel szaladt a megírt dallal és szöveggel házigazdájához, s ott előtte az összegyűlt vendégsereg közepe eldallalta a gyűjtő néphymnuszt, mely ettől fogva elváthatlanná volt válándó a forradalomtól.

A költemény és a dallam tetszett, s néhány nap múlva Strassburgban már nyilvánosan előadták. Alig telt bele pár hét pedig, s június 5-én Marseillen is bemutatják egy díszbeállított alkalmával, és pedig oly nagy hatással, hogy szövegét rögtön kinyomatatták és szétosztották a Párisba indulandó csapatok közt. Marseille volt akkor a forradalmi szellem legradikálisabb városa, a forradalmi eszmék legrajongóbb híve, csak méltányos volt tehát, hogy az új indulót a marseille-iek indulójának neveztek el, kiknek révén aztán Párisban s rövid időn Franciaország minden részében ismertté és népszerűvé vált.

Ez a Marseillaise rövid története, melyet, s főleg Rouget de Lisle szerzőségét, igaz, nem egyszer próbált a történeti kritika megczafolni, de az itt előadottak azóta újabb és minden kétségen felüli megerősítést nyertek.

S most, e rövid epizód után lássuk azokat a mozgalmakat, melyek között első ízben nyerte a Marseillaise, mint a forradalom dala, ünnepélyes felavatását.

A királyi letételét célzó javaslat elfogadása biztosítottunk volt tekinthető s így valóban mi értelmesebb lehetett annak, hogy a forradalmi bizottság eredeti tervétől, a királyi palota megtámadásától el ne álljon. De *Lafayette* fölmentése gyanakvóvá tette a kedélyeket, s hiába volt

ROUGET DE LISLE ELSZAVAJA A MARSEILLAISET.

Pétion minden rábeszélése, már augusztus 9-én minden élő volt készítve a város házára s megalakulva látta a forradalmi községtanácsot, köztük Dantonnal. Apróra kikérdezték s azzal elbocsátották. De távozta az elnök báljólaltu jelt vetett utána, mely halálos ítéletet jelentette. S csakugyan alig távozott a szerencsétlen, megrohanták s egy pisztolylövéssel leterítették. Azután kivégeztették ruhájából s hulláját a Szajnába dobták.

Már ekkor a királyi palota is valódi ostron-állapotban volt. Látni lehetett a felkelő nap degenésénél a felkelők táborát, a palotára szegzett ágyukat, s hallani lehetett zavart lányműket s fenyegető dalaikat. A király egész éjen át alig győzte a sok okosabbnál okosabb tanácsot hallgatni; de beerte azzal, hogy időnként egy imát küldjön az éhez családja életéért. Végre a királyné hozzálépett: «Sire, — mondá — ideje, hogy mutassa magát.» Sőt azt is állítják, hogy kiragadván egy pisztolyt az öreg Affry övéből, azt kezébe nyomta. Szeini vörösek voltak a könnyektől, de homloka büszke s orlyukai tágtáltak a harag és izgatottság miatt.

A történelem tartozik *XVI. Lajos* emlékének annak a kijelentésével, hogy nem magáért, hanem családjáért aggódott. Hiszen még a neki szánt vért nem vette magára, melyet jul. 14-én viselt, azt mondván, hogy a harez pillanatban fedetlenül akar lenni, mint utolsó szolgája. De az tény, hogy ha e pillanatban lóra ül, és csaptnai élére áll, talán minden megváltozott volna. Hídegyére azonban nem hagyta el. Ibohaszinű kabátot viselt, oldalán karddal, haja még nem volt megfésülve s félig rendetlenül borította fejét. Így szállt le a lépcsőn, hogy szemlét tartson kevés számú csapatai fölött. Láttára néhány: «Éljen a király!» fogadja — utoljára. De rögtön rá «le a vetővel!» hangzik feleje más csapatoktól s látja maga előtt elvonulni a zászlóaljakat, hogy a kert másik oldalán kivonulva, a támadókhöz csatlakozzanak, míg őt az üvöltő nép szitkokkal, bántalmakkal halmozza el. Szívét keserü lemondás fogja el, belátja, hogy minden ellenállás hiába való s utolsó reménye is elfárad.

Ebben a pillanatban merül fel az eszme, hogy adja magát a királyi család a nemzetgyűlés otalmába, ezzel legalább megmenti hozzátartozói életét a biztos haláltól, s kikéri a hasznátalan vérontást. A királyné nem szívesen áll rá; élénk magyarázatok cserélgetnek, melyeknek a király vet véget. «Menjünk» — szól környezetéhez. A királyné egyik tisztje felé fordul: «Uram, ön fog felelni férjem és gyermekeim életéről.» «Csak arról felelhetek — válaszol az — hogy oldalukon fogok meghalni, egyebet nem igerhetek.»

Az assemblée-be vonulás kínosnál kínosabb jelenetek közt megy végbe. A nép minden oldalról a szomorú menet közelébe tödülva állja el az utat, és erővel sem lehet visszatartani. Csak lassan haladhat a menet előre a csöcsélek fenyegetései és szitkai közt, s a nemzetgyűlés közelében már a tolongás akkorává válik, hogy

«Éljen a király!» fogadja — utoljára. De rögtön rá «le a vetővel!» hangzik feleje más csapatoktól s látja maga előtt elvonulni a zászlóaljakat, hogy a kert másik oldalán kivonulva, a támadókhöz csatlakozzanak, míg őt az üvöltő nép szitkokkal, bántalmakkal halmozza el. Szívét keserü lemondás fogja el, belátja, hogy minden ellenállás hiába való s utolsó reménye is elfárad.

Ebben a pillanatban merül fel az eszme, hogy adja magát a királyi család a nemzetgyűlés otalmába, ezzel legalább megmenti hozzátartozói életét a biztos haláltól, s kikéri a hasznátalan vérontást. A királyné nem szívesen áll rá; élénk magyarázatok cserélgetnek, melyeknek a király vet véget. «Menjünk» — szól környezetéhez. A királyné egyik tisztje felé fordul: «Uram, ön fog felelni férjem és gyermekeim életéről.» «Csak arról felelhetek — válaszol az — hogy oldalukon fogok meghalni, egyebet nem igerhetek.»

Az assemblée-be vonulás kínosnál kínosabb jelenetek közt megy végbe. A nép minden oldalról a szomorú menet közelébe tödülva állja el az utat, és erővel sem lehet visszatartani. Csak lassan haladhat a menet előre a csöcsélek fenyegetései és szitkai közt, s a nemzetgyűlés közelében már a tolongás akkorává válik, hogy

egy magas termétű gránátos kézbe kapja a dauphinet s feje fölött magasra emelve teszi le a gyermeket a nemzetgyűlés hivatali helyiségében. A királyné látva ezt, azt hiszi, hogy fiát el akarják tőle rabolni és sikoltásba tör ki, s csak nagy nehezen lehet végre megnyugtanni aggódó anyai szívét.

Benn az ülésteremben a király e szavakkal jelenik meg: «Azért jöttem, hogy egy nagy bünt kikerüljek, s remélem, uraim, hogy nem lehetnék nagyobb biztonságban, mint önök közt.» Verjniaud biztosítja a gyűlés tagjainak jó indulatáról, mire a király az elnök mellett foglal helyet, de Chabot kifogást tevén, hogy a király jelenléte befolyásolhatná a tanácskozás menetének szabadságát, végre jobbnak látják a királyi családot a hírlaptudósítók páholyában helyezni el, melynek előbb leszedik vasárnapot, hogy ha a nép be találna törni az ajtót, a király és családja a gyűlésterembe menekülhessenek s e munkánál a király is sajátkezüleg segédkezik.

Ebben a fojtó, fülledt helyiségben töltöttek el tizenhét halálórát, mely alatt csak a király egyedül vett némi táplálékot magához. Már azt hitték, minden veszély elmúlt, mikor egyszerre ágyudörgés reszketteti meg a tanácsterem abla-

elhagyja helyét, hogy megszerkeszse a nép óhajára a király letételére vonatkozó határozat szövegét, majd visszatérve felolvassa a határozatot, mely szerint XVI. Lajos felfüggesztetik a királyságtól, s nemzeti konvent hivatik egybe.

És a kis dauphin csendesen alszik anyja ölében, mialatt Franciaország évezredes koronája darabokra török össze.

A ZSICSAI KORONÁZÁSI TEMPLOM.

A szerb czárok ősi koronázási helye, hol Sándor király ez év július havában Mihály metropolita által királylány fölkenetett, mosolygó és termékeny sík közepette fekszik, melyet az Ibar hajjai öntöznek. Ötszáz év telt bele, míg most ismét tanuja lehetett a hat szerb czár koronázását látott Zsicsa ifjú királya ünnepélyes felavatásának.

A templomot az első koronás szerb fejedelem, István király és fia, Radoszláv alapították a 13-ik század első tizedében szent Péter és Pál tiszteletére. De csak az itt székelő első szerb érsek, szent Száva fejezhette be 1220-ban.

Azután sokáig, egész 1856-ig romban hevert a történelmi emlékü templom; kupolái és bolt-

Máriát tünteti fel, ölében a kis Jézussal. Angyalok által emelve, két oldalt gazdag öltözékű szentek és világiak csoportja. Az egész kompozíció, a színezés és a ruházati motívumok olasz mesterre vallanak, úgy mint a templom belsejében itt ott ép állapotban fennmaradt falfestések is.

Ujabb tárgyai a régi templomnak egy Janityje püspök által ajándékozott szép művi márvány oltár, és az Oroszországból származó tabernaculum, az ur teste elhelyezésére, valamint több gazdag kötései evangélium.

A nagy multu templom egész keleti pompáját kifejtette volt az ünnepélyes szertartáson, mely alkalommal Sándor király fölkenetett. A metropolita a bejáratnál fogadta az ifjú fejedelemet s a credonál egy vladika rövid beszédet intézett hozzá, megkérdezve, melyik hithez akar hű maradni. A kapott válasz után a metropolita felkérte a királyt, hogy maga mondja el a credót hagyományos szokás szerint. Erre két vladika kézen fogta a királyt s az ikonostáz elé vezette, hol ez letérdelt s mikor újra felállott, homlokán, halántékain és kezé fejen, mint a görög-katholikus rítus előszabja, megkenték. E szertartás alatt 101 ágyulóvest sütöttek el.

A ZSICSAI TEMPLOM, A SZERB KIRÁLYOK KORONÁZÁSI HELYE.

kait. A király meglepetve mentegetőzik: «Tudomásukra hozom, hogy én megtöltöttem a svájciaknak a lövést.» De nem sokára az ágyulóvestek és puskaropogások egymást követik. A nép betörve a Tuillériák kapuját, előzönlöt a palota udvarát, mialatt a svájciak a palota belső terembe vonultak vissza, elég meggondolatlanul hátrahagyva ágyukat, s onnan alkudoztak az ostromló tömeggel, mely a palota átadására szólította fel őket. Majd bekés szándékaik biztosítása céljából töltényeket is ledobálják az ablakon. De egy fegyver — véletlenül-e vagy szándékosan — elsül, a meglepett svájciak visszatüzelnek, s pillanat alatt iszonyu mészárlás veszi kezdetét. A feldühödt néptömeg üldözöbe veszi a svájciakat, kik hiába esdenek kegyelemért, könyörület nélkül leöltenek. Magát a palotát is felgyújtják s a királyné udvarhölgyei térdén állva rimánkodnak életükért, fejk fölött a fölemelt karddal, mely csak akkor ereszkedik alá, mikor egy hang elküldte magát: «Kegyelem a nőknek, ne gyarláztok meg a nemzetet!»

Ezek történetek addig, míg a király és a nemzetgyűlés remegve, aggodva várták a véres harc kimenetelét. Végre tizenegy óra felé diadalkiáltások hallszanak, a győzelem-mámoros nép betöri a gyűlésterem ajtaját, magával hozva a foglyul ejtett svájciakat. Verjniaud pillanatra

ivei bedőléssel fenyegettek, csak váltakozó színes tégl- és kőrakásai, s gazdag díszítései és faragványai köztötték le a regész figyelmét, s azok a befalazott bejáratok, melyekről a nép ajkán «szedmo vratnom» (hétkapuju) nevét nyerte, onnan tudniillik, hogy minden megkoronázandó király számára külön kaput nyitottak rajta s a szertartás után ismét befalazták. Így történt ez a kis Sándor koronázásánál is.

Janityje püspök restauráltatta a templomot, de fájdalom, nem sok műteremmel, mert a javítás alatt számos történelmi és építészeti becsü részletei tüntek el. Mai alakjában a templom magas kupolájú főpüspöket mutat félkör alakú apszisszal, mely északra és délre boltozatos négyszögű keresztcsarnokba nyílik, kelet felől a tribunából nyíló hosszukás térközzel, a Diakonikon és Prothézissel, míg a szerlelt nagy narthexből külön járatok vezetnek két, észak és dél felől alkalmazott, s félkörű fülkékkel és kis pítvarokkal ellátott kápolnába, melyeket kívülről két kerek torony fed. Az épület nyugati falához támaszkodik egy nagy romladozó csarnok, homlektzatán épen maradt toronnyal. Ennek kapuközében láthatók a királyi alapítók képei, és két, feketén festett chryso-bulla, melyek ezeknek alapítására vonatkoznak. A nagy kapuzat dobójában levő kép a trónoló

EGYVELEG.

* A dűsgazdag Amerika. Az Egyesült-Államok nemzeti vagyona jelenleg már nagyon fölülmulja a többi államokét, habár az elsőseget csak újabbban érte el. 1850-ben ugyanis a nemzeti vagyont itt 16.750 millió forintra tették, holott Angliáé ugyanakkor már 45.000 millió volt. A mult 1888-ik évben azonban Anglia vagyona 90.000 millió lett, azaz csak kétszer annyit, mint 38 évvel ezelőtt, az Egyesült-Államok nemzeti vagyona pedig jelenleg 110.000 millió forintnyi óriási összegré emelkedett s már 1880-ban 92.500 millió volt, tehát már akkor nagyobb, mint Angliáé.

* A censor bölcsessége. A mult század vége felé egy nagyobb német városban Schiller «Don Carlos»-át akarták előadni. A censor a következő pár sorral engedélyezte ezt: «A darab csakugyan szép, de egy csekélységet meg kell változtatni, a mi azonban nem fog nagy fáradságot okozni. A herczegnék nem szabad szerelmesnek lenni mostoha anyjába.»

* A születésnap hatását az újszülöttek jellemére Birna beszülöttei a következők állapototák meg: a hétfőn született gyermek irigyes lesz, a keddi becsületes, a szerdaiak makranczosok, de csakhamar ismét nyugodtak; a csütörtöki gyermek szelid marad, a pénteki fecsegő, a szombati izgatott és veszekedő természetű, a ki pedig vasárnap születik, nagyon takarékos lesz.

BONNAZ SÁNDOR.

1812—1889.

Két éve sincs, hogy Csanád érdemes püspökének arcképe és kimerítő életrajza megjelent lapunkban abból az alkalomból, hogy a nagyérdemű s a jótékonyág erényének gyakorlásában senki által fölül nem haladott főpap áldozásának felszázados jubileumát megünnepelheté.

Szomorú alkalom kényszerít, hogy most ismét megemlékezzünk róla. A nagy jöltevé, kinek nevéhez annyi fűződik, hosszú szenvedés után bevégzé áldásos életét. Magyarországi magas klérusa egyik legemesebb tagját vesztette el benne; az egyház, a tudomány, a nevelés ügye egyik lelelkesebb, legbőkezebb gyámoltóját sirathatja benne.

Bonnaz Sándor csanádi püspök nem volt magyar születésű. Meszse földről származott ide s legifjabb gyermek-kora oly viszontagságokkal és nélkülözésekkel vala teljes, hogy igazán a gondviselés különös kedvezését kell látnunk benne, hogy őt a reá váró szép hivatás számára nekünk megmentette.

Franciaországban, Lyon közelében, a bellayi püspökség Challex nevű falujában 1812. augusztus 11-én született, hol atyja előbb iskolamester volt. Az akkori zavargós idők azonban őt is csataterre szöliták s mint katonatiszt esett el a lipcei csatában, minden nélkül hagyva hátra özvegyét és csecsemő gyermekét. A szegény özvegy küzdött az étellel, de bizonyára összeroskad alatta, ha eszébe nem jut férjének fivére, ki a nagy forradalom idején Franciaországból kiköltözött s itt Magyarországon, Torontálban a francziákkal betelepített Nagy-Ósz községének lelkesze lett. Ehhez költözött hát alig két éves fiacskájával, ki ezentul nagybátyja és anyja gondjai alatt tölté első gyermekéveit.

Gimnáziumi tanulmányait Aradon, Nagyváradon és Temesvárott végezte s aztán a csanádi egyházmegye szemimáriumba lépett, honnan a bécsi Pázmáneumba került s itt a bölcsészeti és teologia tudora lett.

1837-ben pappá szenteltetvén, egy ideig mint segédlelkész működött, de Lonovics József, a hazafias érzelmű akkori csanádi püspök által ennek udvarába hivatván, szemimáriumi tanár, aztán nagybátyja halála után nagy-ósz plébános, tíz év múlva egyházmegyei tanulmányi igazgató, aztán helytartósági tanácsos s 1858. évben csanádi kanonok lett. Egy év múlva a bősészárdi címzetes apátságot nyerte meg, 1860-ban pedig, Csajághy Sándor elhunytával ennek helyére csanádi püspökké nevezetett ki.

S ekkor kezdődött jótékonyágának az a hosszú sora, mely huszonkilenc éven át, egész haláláig tartott s mely közmondásossá tevé bőkezűségét a Maros, Temes, Béga egész területén, a melyre egyházmegyéje kiterjedt. Az általa tett jótékony emberbaráti alapítványok, a nevelés ügyének s az egyház céljainak oltárára tett áldozatok összege megközelíti a három milliót. A csanádi egyházmegye területén alig van iskola, melyet a megboldogult gazdag adományokkal

ne segélyezett volna. A temesvár-gyárvárosi magyar iskola, a szegedi gimnázium, a pancsovai főgimnázium jelentékeny évi segélyt és alapítványokat nyertek tőle, de még a kis népiskolák sem kerültk el figyelmét s százazerekre megy amaz összegek száma, melyeket e célra áldozott.

Különösen kiemelendők a nevelés érdekében tett nagyszéri alapítványai. Hogy csak a nevezetesebbeket említsük: 200 ezer forint alapítókéval állította föl a Józsefvárosban az iskolanővérek gyönyörű anyaházát és számos kolostort, így Oraviczán, Lugoson, Földeákon, Lippán, melyek mind a nevelésnek vannak szentelve. Ezekkel támogatta a perjámosi, nagybecskereki s más nevelőintézeteket s azon fölül 100 ezer forint alapítványt tett egy Szegeden felállítandó felsőbb leánynevelő intézet alapjára, s 80 ezer forint alapítványa van a leányiskolák

Több száz ezer forintra megy, a mit templomok építésére, restaurálására és belső berendezésére fordított. A verseczi góthizlésű templom, egész Dél-Magyarország e büszkesége, a becskerek, almás-kamarási, gattajai az ő bőkezűségének köszönik létezésüket.

De nincs is a humanitárius intézeteknek oly tere, melyen az ő áldást osztó kezének ne lennők nyomát. Így 170 ezer forintot tett le egy árvaház föllállítására ugyancsak a Józsefvárosban, s hogy a tudomány iránti érdeklődését se hagyjuk említetlenül, 10 ezer forinttal járult a magyar tudományos akadémia alapjához.

Szóval fáradhatatlan volt a felebaráti szeretet műveinek gyakorlatában s a kulturális érdekek előmozdításában s legfőbb örömét abban kereste, hogy minden nemes célú törekvést előmozdítasson, a szegényeknek és szenvedőknek vigasztalója lehessen s akként gyümölcsöztesse a gondjaira bízott vagyont, a mint azt alapító nagy királyaink ohajtották.

A nemeslelkű főpapot már esztendők óta kínos idegbaj gyötörte, mely egyházmegyéje ügyeinek személyes vezetésétől is visszavonulni kényszerítette. De a jótékonyág gyakorlását még akkor is föntartá magának egész addig, míg betegsége beszélő képességétől is meg nem fosztotta. Heteken keresztül feküdt ágyában mozdulatlanul, míg végre e hó 9-én megváltá szenvedéseitől a halál.

De még halála után sem szünt meg áldást osztani jótékony keze. Megtakarított vagyona, mint azt a leltár kimutatta, megközelíti az ötszáz ezer forintot. S miután ő a hagyatékából az államot megillető egyházmegyéje részére a hetvenes években megváltotta: most ezen egész összeg fölött korlátlanul végrendelkezhetett s azt egészében iskolai és egyházi célokra hagyományozta.

A jótékonyág gyakorlásában igazi mintaképül szolgálhatott emgyelkű főpap élete, kinek emléket századokon át fogják hirdetni alkotásai, s áldással emlegetdik nevét késő nemzedékek is.

A KÉT ALKUSZ.

1849.

Jermolov Iván orosz író történelmi emlékirataiból.

Mielőtt Brunnov báró Londont az 1853-iki háboru kitorése előtt el-

BONNAZ SÁNDOR CSANÁDI PÜSPÖK.

főntartására, és 100 ezer forint a lippai leánytanító- és nevelőintézetre.

Nem csekélyebb áldozatkészéggel gyámoltotta a finevelés ügyét. Magyarországlegszebb finevelő-intézetek egyiké az általa alapított Emericanum, melyre 170 ezer forintot tett le s melyben 70 gimnázialis tanuló nagyrészt ingyen nyer oktatást és nevelést. Számos népiskola köszönheti az ő bőkezűségének, hogy létre jött, meg több, hogy tisztességesen fönáll. S ösztöndíjakra, szegény tanulók segélyezésére tett alapítványai szintén sok ezere mennek.

Egyházi célokra tett adományai nem kevésbé jelentékenyek. 100 ezer forint kisével két új kanonoki stallumot alapított, a szegény javadalmu lelkészek segélyezésére 65 ezer forintot tett le a lelkészek nyugdíjalapjához, a szegényebb káplánok segélyezéséhez, a katolikus tanítók alapjához tetemes összeggel járult, nem is számítva a magánosok segélyezését, melyről elve volt, hogy ne tudja a balkéz, mit tesz a jobb.

akarta megrontani. — Ennélfogva tehát — mondá lord Dudley — Oroszország ösztintességében bizni nem lehetvén, legjobb, hogyha a függőben lévő kérdések egyszer végre megoldottnak, vagyis más szavakkal, ha a nyugoti hatalmasságok szövetségét Oroszországot néhány évtizedre tönkre teszi.

Lord Dudley Stuart vádja teljesen alaptalan volt. Miklós czár Magyarország elfoglalását, s ennek Galicziához, illetőleg Lengyelországhoz való csatolását komolyan soha sem akarta, habár erre 1849-ben nagyon is kedvező alkalom nyílt. Hadaink ekkor Magyarországot és Erdélyt tényleg elfoglalták. Paskievics és Lüders hadtestei, nemkülönben a határszélen felállított 250.000 embernyi tartalékok között a hadászati összeköttetés teljesen biztosítva volt. A magyar és erdélyi lázadók egymásután hódoltak meg előttünk, sőt szükség esetére inkább hozzánk, mint az osztrákokhoz csatlakoztak volna, jól tudva azt, hogy az utóbbiktól kíméletet vagy méltányos bánásmódot nem várhatnak.

Haynau tábornok ura nevében a legiszonyabb kegyetlenséggel üldözte mindazokat, kik a forralomban részt vettek, noha állítólag erre utasítva nem volt. Windischgrätz és Welden császári fővezérek már nagyon megnehezítették a békés kiegyenlítést, de Haynau ezt csakugyan lehetlenné tette.

Ily körülmények közt magától értetődik, hogy egy harmadik, és pedig hatalmas fél közbenjárása a magyaroknál biztos sikerre számíthatott volna.

A varsói herceg nem volt ugyan az az ember, a ki ez irányban bizonyos rokonszenvet gerjeszthetett volna Oroszország számára, de másrészt azt sem lehetett szeméretes vetni, hogy az egész hadjárat lefolyása alatt bárkivel is kegyetlenül vagy kíméletlenül bánt volna.

Igaz, hogy a hadifoglyokat saját elhatározása folytán az osztrákoknak minden további kikötés vagy feltétel nélkül kiadta, de a mint emlékirataiban maga is bevallja, soha sem hitte volna, hogy az osztrák fővezér teljhatalmával oly csufosan visszaélve, a beavatkozás teljes ódiáját az oroszokra veti. Mindez nagyon keveset változtatott az akkori helyzeten. A magyarok többet reméltek tőlük mint az osztrákoktól, s ennélfogva a tulajdon többség mindenesetre felénk hajlott volna.

A hangulatról, mely akkoriban az orosz csapatok által elfoglalt részekben észlelhető volt, a czárt nemcsak a varsói herceg értesítette. E részben más oldalról is érkeztek Varsóba jelentések, és egy igen tekintélyes párt minden alkalommal arra akarta a császárt rábírní, hogy a neki felajánlt, s tényleg seregei által elfoglalt országból haderejét többé ki ne vonja. Igaz továbbá, hogy a forradalom élén álló magyar államférfiak Miklós czárnak egyenesen felajánlották a magyar koronát, sőt erről a világsíri feyverletétől előtt izben szó is volt, de a meny nyire tudom, sem a czár, sem pedig a varsói herceg e részben érdemleges választ soha sem adtak. Ennélfogva Dudley Stuart lord állításai a magyar és orosz alkuszokról pusztán feltevésnek alapulnak.

A történelmi igazság kedvéért azonban nem mulasztatom el azon incidensek felemlítését, melyek a hadjárat lefolyása alatt e részben tudomásomra jutottak.

Ugyanis Paniutine altábornagyhoz, ki még jóval Paskievics herceg bevonulása előtt hadosztályával Hradischból Pozsonynál csatlakozott az osztrák csapatokhoz — két magyar főr jött oly ezelből, hogy vele a magyar kormány nevében bizonyos feltételek elfogadásáról alkudozzanak.

Paniutine az illető alkuszoknak értésére adta, hogy az ő hadosztályai csak egy csekély része ama hadseregnek, mely Paskievics herceg parancsa alatt nemokára Magyarországra fog vonulni, s így ő maga egyáltalán semmiféle ajánlatot el nem fogadhat.

A magyar urak magas kézből eréd ajánló levelekkel voltak ellátva, melyek Paniutine-t feltétlen hallgatásra készítettek.

Az ajánlatok mindenesetre komoly természetűek lehettek, mert Berg gróf vezérkari főnök, ki akkoriban még Pozsonyban időzött, azonnal Varsóba utazott, hogy a czárnak a történekről jelentést tegyen. Paniutine oda lön utasítva, hogy ezental hasonló esetekben az illetőket egyenesen Paskievics herceghez küldje.

Később több ízben fordultak meg a főhadi-

szálláson alkuszok, de már ekkor, valószínűleg idegen befolyás következtében, a herceg mindent csak «ad referendum» vett, és maga részéről határozott választ nem adott.

Paskievics nagyon is hajlandó lett volna a beavatkozás ily módú befejezésére, s e részben többször hasonló értelemben nyilatkozott.

Midőn Haynau a magában véve jelentéktelen, de azért mégis nagy horderejű váci ütközet után a helyett, hogy a Dunán átkelve az orosz csapatokkal egyesülten az ellenség elnyomására sietett volna. Temesvárra indult, Paskievics erősen kikelt a szövetséges fővezér ellen, ki úgy tett, mintha az oroszok terhére lennének, holott pedig ő maga Paniutine erélyes közbenjárása nélkül tönkre jutott volna.

— Én — mondá a varsói herceg első felhevülésében — a kard élére bizám a döntést; legyen az ország azé, ki azt fegyverrel elfoglalja. — Ámde szeszélyes természete sokáig nem foglalkozott egy eszmével.

Vajjon hasznunkra és dicsőségünkre szolgált volna-e Magyarország elfoglalása, ez oly kérdés, melyre most határozottan alig tudna valaki felelni. Annyi bizonyos, hogy egy ideiglenes megszállás mindenesetre több előnnyel járt volna, mint a bakó szerepe, melyet akarunk ellenére reánk erőszakoltak.

Ha valaki, úgy mindenesetre Paskievics herceg volt arra hivatva, hogy a helyzet ügyes felhasználásával az utóbb mulhatlanul bekövetkező bajok elejét vegye.

A két részről jelentkezett alkuszok magában véve majdnem egyforma ajánlatokkal jöttek. Mindannyian azt akarták, hogy az ország orosz kézbe jusszon, s habár a lengyelek nem épen irigylendő sorsáról tudomásuk lehetett, még ezt is többre becsülték, mint Haynau vérengzéseit. Az ajánlat azonban mindenesetre nagyfokú elkeseredés, sőt tán a kétségbeesés kifolyása is lehetett. E feltevést az ország utóbb beállott helyzete igazolja. Haynau proklamációjára a főváros lakóihoz sokat hasonlított a bresciai küldöttség fogadtatásához, melynek tagjai a híres tábornok minden további bírói procedúra nélkül, fekete frakkban és fehér mellényben felakasztatta. Mindent Paskievics nagyon jól tudta s így ha nem is az annexió, de mindenesetre az ideiglenes megszállás mellett kellett volna állást foglalnia, míg a köztünk és Ausztria között régóta fennforgó vitás kérdések megoldása nem sikerül. És ez az európai egyensúlyt bizonyára meg nem zavarta volna, ellenségeink pedig nem jutnak abba a helyzetbe, hogy csakis Oroszország megbízhatatlanságából olvassák ki a béke veszélyeztetését.

Magyarország ideiglenes elfoglalása első sorban az 1853/4-iki háború csiráját elfojtotta volna, s tán most sem kellene attól tartanunk, hogy elvi kérdéseknek látszó idegen érdekek miatt újból bajba keveredjünk.

Ámde ne feledjük, hogy Miklós czár minden egyéb hibái mellett hitszegő nem volt, s habár gyors fel fogással a kínálkozó alkalom előnyeit fel is ismerte, más kárán soha sem akart gyarapodni. Nesselrode gróf, ki teljes bizalmát bírta, több ízben mutatott rá a magyar viszonyokra, de a czár mindannyiszor minden más kombinációt határozottan visszautasított. «Il faut vider la coupe jusqu'à la dernière goutte» (az utolsó cseppig ki kell üríteni a serleget) — szokta ilyenkor mondani. — «Ha hibát követtem el, ezért más ne lakoljon. Ily bolond tanácsot más ember nem adott volna.» Ilyen és ehhez hasonló nyilatkozataiból kitűnik, hogy a neki imputált rossz szándék, a mely szerint újabb véres háborúk árán birodalma nagyobbítását vette célba, tőle távol állott. Mindamellett nagyon valószínű, hogy Aberdeen lord hivatalos utódja előtt nem hallgatta el ama titkos tárgyalásokat, melyek a beavatkozást megelőzőleg a berlini kabinettel folytattak, s melyekről természetesen az angolok is értesültek.

Paskievics herceg emlékirataiban e részben csak annyit hoz fel, hogy «Bécsben eredetileg Poroszországtól akartak segítséget kérni a magyar lázadók ellen, de erre az ottani mérvadó körökben még a legcsekélyebb hajlandóság sem mutatkozott. Poroszország 1849-ben déli határain tekintélyes haderőt vont össze állítólag oly ezelből, hogy a magyarországi eseményeket megfigyelhesse, de valószínűleg azon okból, hogy szükség esetére azonnal akcióba léphessen».

Mi a varsói herceg eme rejtélyes okoskodását nem értjük, míg ő valószínűleg csak azt akarta

jelezni, hogy a berlini kabinet szándékairól tisztában volt.

Nesselrode gróf a sirba vitte magával a nagy titok kulcsait. A Kreml titkos levéltárában lehetnek ugyan erre vonatkozó okmányok, de ezekhez senki sem fér, sőt ha Basilevski-nek hitelt akarunk adni, az egész tranzakció szövegei izenetek és válaszok által lön elintézve.

A magyar forradalmi kormány által Rüdiger, illetőleg a varsói herceg kezéhez jutott ajánlatok szövegerinté Paskievics herceg könyvében közzétette. Eleinte egy Leuchtenberg herceg féle secundo-genitura uralkodását kívánták, utóbb azonban, midőn ez ajánlat is válasz nélkül maradt, már csak általánosságban emlegették a trón betöltését.

Mindez nem jogosíthatta fel ellenségeinket arra, hogy bennünket Magyarország elfoglalásának szándékával vádoljanak. A mi akkoriban reánk nézve előnyösnek és hasznosnak mutatkozott, az utóbb tán vesztünk lett volna. Kit illesen az érdem, hogy a kisértesnek ellentárlottunk, az oly kérdés, melyre válaszolni hivatva nem vagyunk.

Mindenesetre szomorú dolog lett volna a fegyveres beavatkozás roppant politikai hibáját még egy sokkal nagyobb hibával súlyosítani.

A LAKÁS A KÖZÉPKORBAN.

Nagy Károly uralkodása előtt a németeknél tulajdonképi város nem volt, sőt a falvakon is mindenki ott építette kunyhóját, a hol tetszett. A legtöbb embernek külön nyári és téli lakása volt. A nyári lakás fala vályoggal töltött fagerendákból, teteje nádából állott, ablak és kémény helyét egyetlen kis nyílás pótolta. Az ily kunyhóban, még a gazdagabbaknál is, együtt laktak az emberek és állatok. A téli lakás föld alatt volt s felül trágyadomb védte az időjárás ellen. A fejedelmek lakása is ilyen volt, csak hogy terjedelmesebb. Az emberek rendszeren csak hálni jártak a házakba, az ünnepélyességek s a rendes munkák udvaron vagy a szabadban történtek.

Később az előkelők már középületeket is emeltek s egyes, akkor időkhöz képest pompás várak és templomok emelkedtek. A közönséges urak lakban azonban a lakóházak, melyekben az egyes családtagok szobáit csak deszkák választották el, még egy fedél alatt állottak a gazdasági épületekkel és istállókval s csak ritkán építtek kőből. 895-ből maradt fenn egy pompás urilak leírása, melyet akkor 12 shillingre becsültek s mely kívülről kőből, belül fából volt. E lakban 3 szoba, 11 munkás-hely s egy pince volt s köröskörül erkélyek, mint a mai svájci házakon. Nagy Károly egyik palotájában a világ akkor leghatalmasabb urának összes butorai a következők voltak: 5 ágy, 3 réz és 6 vas üst, 5 tűzkaparó, 1 vaslámpás, több balta, sarló, asztalkendő, 1 zsebkendő, 3 rézcserés, 2 pohár, 1 vaslapát, 2 fűrő s még egy pár apróság. A császári palota felszerelése tehát szegényesebb volt, mint a mai korban élő jómódú parasztoké.

Pár század alatt azonban teljesen kifejldött a városi élet. 1300 körül már egész sereg sűrű népességű város volt szűk és görbe utcákkal, a hol csak a templomter és a piacz nyújtottak egy kis szabad levegőt. A házak erkélyesek, lépcsőkkel ellátottak voltak, soknak volt lépcsőháza vagy lépcsőháza, a miért az utcák még szűkebbek voltak. A legtöbb ház fából volt, fa-vagy szalma-fedéllel, kémény nélkül, de az istállók már más fedél alatt. Ha tíz támadt, rendszeren az egész város leégett, csak a vályogfalak maradtak meg. Téglát és követ ez időben csak templomok, városházák s kőrfalak építésénél használtak.

A kémények készítését Párisban kezdték meg a XIV. század közepén, addig a füst az ablakon ment ki s a szobákban nem is volt kemence, csak szénserpenyő. A kémények azonban gyorsan terjedtek, Bécsben már 1454-ben elrendelték, hogy a kéményseprők rendszeren tisztogassák azokat. Különb Bécs ekkor építészetileg nagyon előrehaladt város volt, s az ablaküvegeket sem tekintették még itt luxusként, mint más városokban, hol annak helyén rendszeren olajos papír vagy felszegett vászondarab volt. Még 1458-ban is ritkaságként említi fel Aeneas Sylvius, hogy Bécsben és Bázelen a legtöbb háznak ablaküvege volt.

A házak külső díszítése képekkel és szobrokkal, a mint azt Nürnbergben, Hildesheimban s

Egyszóval a középkori életmódot ma már nehéz volna utánozni s azok, kiknek jelenleg a «régí jó idők» szerint kellene élniök, méltán tarthatnák nyomorúságosnak életüket.

MIT VISELJÜNK?

— Párisi divatlevél. —

Augusztus.

Párisnak a divat alkotásaiban elfoglalt vezérszerepén nem sokat változtat már semmiféle esemény; alig csökkentheti befolyását, de alig is fokozhatja még nagyobbra. A fény és pompa, az izlés és találmányosság amaz állandó tárlatának, melynek Páris a székhelye, a kiállítás sem adhatott már nagyobb lendületet, legfeljebb újabb, meglepőbb keretbe foglalta. De a párisi divatkereskedések azért más szempontból nem kevésbé tudják kiaknázni azt a nagy előnyt, melyet a francia főváros utcaiban a nagy idegen-

NYÁRI SÉTAÖLTÖZET.

ÚJ KALAP.

ÚJ KALAP.

A többieknek pedig általában egyszerűség uralkodik, a mint hogy az egész középkoron át a német férfiak és nők csak a nyilvánosság előtt szerettek pompát fejteni ki.

A XVI-ik és XVII-ik században is igen egyszerűek voltak még a magánlakások az előkelő városokban is. A szobák bensejében voltak szobrászati díszítések, leginkább gyümölcsfüzérek és göth faragványok, de maguk a szobák kicsinyek, alacsonyok s igen sötétek voltak. Rendes szokásban volt, hogy a nappali szobákban a falak hosszában s középen álló nagy asztal körül falócák álljanak, szék még ritkaság volt s karosszéket csak óregek vagy betegek használtak. A díszszobákban a padló csinos téglákkal volt kirakva s a falakon virágfüzérök között jelmondatok voltak olvashatók vagy a bibliából, vagy a klasszikusokból. A legszebb szobákat különben rendszeren zárva tartották s a legtöbb házban az összes családtagok egész télen át egyetlen fűtött szobában éltek. Nagy volt azonban már ebben az időben a luxus a poharakban, tálakban s más étkezőszerekben, melyeket szerettek mutogatni. Üvegporharat még nem használtak, hanem agyag, fa vagy ólom s a gazdagoknál ezüst poharakat. A háziur s neje étkezőszeréi mindig különböztek a vendégektől. Az agyak igen egyszerűek voltak, tömött párnák s ruganyos matrácokról szó sem volt s a vászon drágasága miatt a legelőkelőbb urak is, kik aranyból és bársonnyal megrakva jelentek meg a nyilvánosság előtt, rendszeren teljesen meztelenül feküdtek ágyaikban.

A városi élet. 1300 körül már egész sereg sűrű népességű város volt szűk és görbe utcákkal, a hol csak a templomter és a piacz nyújtottak egy kis szabad levegőt. A házak erkélyesek, lépcsőkkel ellátottak voltak, soknak volt lépcsőháza vagy lépcsőháza, a miért az utcák még szűkebbek voltak. A legtöbb ház fából volt, fa-vagy szalma-fedéllel, kémény nélkül, de az istállók már más fedél alatt. Ha tíz támadt, rendszeren az egész város leégett, csak a vályogfalak maradtak meg. Téglát és követ ez időben csak templomok, városházák s kőrfalak építésénél használtak.

A kémények készítését Párisban kezdték meg a XIV. század közepén, addig a füst az ablakon ment ki s a szobákban nem is volt kemence, csak szénserpenyő. A kémények azonban gyorsan terjedtek, Bécsben már 1454-ben elrendelték, hogy a kéményseprők rendszeren tisztogassák azokat. Különb Bécs ekkor építészetileg nagyon előrehaladt város volt, s az ablaküvegeket sem tekintették még itt luxusként, mint más városokban, hol annak helyén rendszeren olajos papír vagy felszegett vászondarab volt. Még 1458-ban is ritkaságként említi fel Aeneas Sylvius, hogy Bécsben és Bázelen a legtöbb háznak ablaküvege volt.

vándorlás az üzleti forgalomnak kínál. Először azok kirakataikat kész cikkekkel, melyek oly remekül vannak dolgozva, hogy a leggyakorlatosabb szemet is tévedésbe ejthetik az iránt, hogy itt nem annyira gyári készítményekkel, mint elsőrendű divatművészek által pontos rendelkezésre csinált gondos kivitelű toilettékkel van dolga.

A kit tehát Párisba visz most utja, a legújabb nyosabb módon kielégítheti azt a kíváncsiságát is, hogy eredeti párisi toilette-tel térjen haza. Tetőtől talpig kiöltözködhetik Páris nagy divattermei bármelyikében minden akadály nélkül, mert a gyakorlati üzletemberek gondoskodtak arról, hogy bármint terjedelemben és nagyságban dús választékot becsáthassanak rendelkezésre, sőt már a derekdíszítés mai stíljja is jelenképpen megkönnyíti az ezzel járó nehézségeket.

Nálunk még nagyon sokan tartják azt, hogy sok pénz nélkül lehetetlen jól ruházkodni. De a ki angol és francia nőt látott öltözködni, ámuló meglepetéssel kellett, hogy beösmérje, hogy egy kis gond és tapasztalat milyen hathatós segítségei a jól öltözésnek. Hányan vannak, kik aranylag csekély jövedelem mellett is mindig csinosan, mindig elegánsan néznek ki, mert időt vesznek az öltözködés aprólékosságával való pepecslésre és meggondolják, mit vesznek magokra. Egy idején való öltés, egy jókor végig húzott kefe rendkívüli eredményekkel bírhat az öltözék tartósságára. Azért éry olyan helytelen egész ruha-raktárokat tartani készletben, mint a mily

melynek minden kifejezést nélkülöző prózaisága ellen hiába viselt harezot a széperék, hiába tiltakozott szemtelment zsarnoksága ellen, mely hordozóit egy «entreprise des pompes funebres» embereivé, vagy egy étterembeli szolgálomelyzet alakjaivá alakta le.

És most mi történik?

A párisi előkelő társaság egyik vezéregyénisége, a szép Kersaint grófné, született Blanche de Mailly-Neale, a múlt husvét hetében fényes bált adott, s a férfiak számára küldött meghívók szövegében oda nyomatta: «A világos kabát kötelező.» Már pedig a mit asszony akar, annak meg kell lenni, s így történt, hogy a nevezetes bálban az egész férfi-vendégsereg fénytelen vastag selyem, vagy bársony kabátban jelent meg, s térdig érő nadrágban, selyem harisnyákkal, csatos cipőkkel. Óriási eredmény. E perczől fogva megkezdődött a harez a frakk ellen, s alig egy hó lefolyása alatt, a változás mindenütt érvényesítette magát, s bálakon, estélyeken, fogadásokon a fekete kabátokat mindenütt kiszorította a színes kabát, harisnya és térdnadrág.

Az eddig viselt kosztümöknek a színes kabát többnyire posztó, vagy fénytelen selyem, idősebb uraknál gesztenyebarna, sötétkék, vagy pálmazöld színben, ifjabbaknál kékbén, lilában. De az arany és ezüstszürke szín is kedvelt, míg a piros csak falusi összejöveteleken van helyén. A térdnadrágokban feketés és gyöngyszürke az uralkodó színek, a harisnyákban inkább a fekete selyem, mint a fehér.

Henneberg's
„Monopolseide“
ist das Beste!
Nur direct!

A „Franklin-Társulat“ kiadásában
Budapesten megjelent, és min-
den könyvtárban kapható —

Gazdasági mellékparagák
és a gazdasági
házipar népszerű ismertetése.

Gyakorlati útmutatással.
Különös tekintettel a falusi
nép viszonyaira.

Irtá: Gyürky Antal.
Koszorúzott pályamű.

II-ik megbővített kiadás.
Ára füzve 60 kr.

Brandt Rich. gyógyszerész

svájci labdaccai

10 év óta tanárok, gyakorló orvosok s a közönség által mint
olesó, kellemes, biztos, ártalmatlan házi- és gyógyszer
alkalmazva s ajánlv. Kipróbálták:

- Dr. prof. Virchow R.,
Berlin,
- v. Gletl,
München (1),
- Reclam,
Lübeck (1),
- v. Nussbaum,
München,
- Hertz,
Amsterdam,
- v. Kórczynski,
Krakó,
- Brandt,
Kolozsvár,

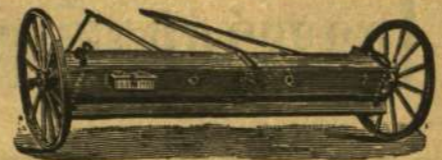
- Dr. prof. v. Frerichs,
Berlin (1),
- v. Scanzoni,
Würzburg,
- Witt C.,
Kopenhaga,
- Zdekauer,
Sz. Pétervár,
- Soederstätt,
Kasan,
- Lamb,
Váro,
- Forster,
Birmingham,

az altest szerveinek bajaiban,
máj- és aranyeres betegségeknél, rendetlen székelésnél, makacs
székrekedésben s az ebből eredő bajokban, min. Fejfájás, szédülés, mellszor-
ulás, nehéz légzés, étványhiány stb. Brandt Rich. gyógyszerész svájci lab-
daccait, amely házi- és orvosi használatra s a legvalóságosabban használják s az erős, maró hatású
savaknál, keserűízűeknél, cseppekkel, mixturáknál stb. többre becsüldökök.

Kellő óvakodás végett a vevő közönséget
még különösen arra figyelmeztetjük, hogy a forgalomban, esalóadásig hasonló
esomágozó svájci labdaccai is vannak. A vételek, a doboz körül használati utasítást
lebotva, mindig meg kell nézni, hogy a doboz szelvénye a feneből leomlott: egy fehér
keresztet véde mezből a Brandt Rich. névvel ellátott címetje-élő! Még arra is különösen
figyelmeztetünk mindenkit, hogy Brandt Rich. gyógyszerész svájci labdaccait, melyek
a gyógyszerárakban kaphatók, csak 70 kr-os dobozokban (kisebkek minőségben)
árusítanak el.

FEHÉR MIKLÓS

MEZŐGAZDASÁGI GÉPRÁKTÁRA
BUDAPEST, ÜLLŐI UT 25. „KÖZTELEK“

ajánlja eredeti MAYER-TRIEURJEIT,
EGYETEMES ACZÉL-EKÉIT
mely szántásra mindenféle nagyságban,
„KIRÁLY-DRILL“ SORVETŐGÉPEIT,
SMYTH és ABERDEEN-féle
legjobb szerkezetű SZÖRVETŐIT, a legszilárdabb kivitelben.
FIGYELMEZTETÉSÜL!

Uj Novák-féle szabadalm. arankatisztító és löhermagosztályozó-
készülék, mely minden osztályozó hengerrel ellátott gőz-
cseplőgéphez alkalmazható. — E készülék leírása, valamint
árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

1889. aug. 152. sz. 1889. aug.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti
GYULAI PÁL.

TARTALOM:

- Árgirus. — Heinrich Gusztávótól.
- Gróf Bánffy Dénes emlékiratai az 1848. évi forradalomról. (I.) — Marczali Henrikől.
- Államjogunk köréből: Meddig terjed az országgyűlési tag mentelmi joga. — Nagy Ernőtől.
- Az Atlasz-osalád. Regény. (VI.) — Csiky Gergelytől.
- Költmények Schillerből. I.—VII. — Vargha Gyulától.
- A mezőrendőri törvényjavaslatról. — B. I.
- Brit-Amerika s a canadai Pacific-vaspálya. — Requinny Gézától.
- Értesítő: Kozma Andor: A tegnapi és ma. Költmények. — Holstein H.: Johann Reuchlin Komödien. — Heinrich Gusztávótól. — Walras: Theorie de la monnaie. — F. B. — Goethe und Carlyle's Briefwechsel. — iy.
- Megjelen évenként 12-szer 10 ívnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben megjelent
és minden könyvtárban kapható:

Jókai Mór munkái 126—131.
Népszerű kiadás.

EGY AZ ISTEN

REGÉNY
Irtá JÓKAI MÓR.

Második kiadás.
Ára füzve 2 frt 40 kr.

CSIKY GERGELY

ARNOLD
REGÉNY.
Ára füzve 1 frt.

A BUDAPESTI kereskedelmi Akadémia

f. évi szeptember hó 1-én az V. ker., Alkotmány-utca 11. sz. a fekvő épületében harminczharmadik
évfolyamát nyitja meg. — Midőn ezt a szülők és gyámok figyelmébe ajánljuk, megjegyezzük, hogy az intézet
céljai: a kereskedő pályára lépő fiatal embereket az általános műveltség alapján a kereskedői hivatásra, még pedig
ennek felsőbb ágaira is minden tekintetben alaposan előkészíteni, őket nemcsak értelmi és szaktudományi, hanem
erkölcsi és nemzeti irányban is nevelni, és még mellet az intézetben érettségi vizsgálatot tesznek, fel vannak jogosítva, hogy
hadkötelezettségüket mint egyévi önkéntesek teljesítsék. — Az intézettel egy évi kereskedelmi szakfolyam áll
kapcsolatban oly ifjak számára, kik gimnasiunai vagy reáliskolai érettségi bizonyítványt nyertek vagy vala-
mely másnemű szakiskola végbizonyítványával rendelkeznek és tisztán a kereskedelmi szakfolyamokat egy év
alatt elsajátítani óhajtják. — Budapest, V., Alkotmány-utca 11. sz. 1889. augusztus havában.

A budapesti kereskedelmi Akadémia igazgatósága.

Legjobb és Leghíresebb
Pipere Hölgyör
La VELOUTINE
Különleges Rizpor
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.
A Ch. FAY-féle párisi cég
„LA VELOUTINE“
különleges rizpora eredeti minőségben kapható és utánvétellel
is megrendelhető
VÉRTESSI SÁNDOR illatszertárában
Budapest, Kristóf-tér 8. szám.

VÉGHLESI
VERA-FORRÁS.
Házánk
legtisztább, leg-
olesőbb és legjobb szén-
savdus, égvényes savanyuvize.
VEGHLES-SZALATNA-n (Zólyom-m.)
Budapesti főraktár
Erzsébet-körút 38-ik szám alatt.
Telephon-összeköttetés.
Számos raktár a vidéken.

Kwizda köszvényfolyadékja
évek óta kipróbált háziszser
csúsz, köszvény és idegbajok ellen.
Valódiilag csak az itt mellékelt védjegy-
gyel. — Kapható Ausztria-Magyarország
minden gyógyszerházában.
Egy üveggel 1 frt o. e.
Naponkinti postai szétküldés a fő-letét által.
KWIZDA FERENCZ JANOS.
osztrák cs. kir. és román kir. udv. szállító kerületi
gyógyszertára Korneuburgban, Bécs mellett.

Táncmulatság otthon,
kényelmi szerrel,
még kevésbé va-
gyonos családok-
nál is rendezhető
A legújabb me-
chanikai szalon-hangszer Phönix, mely egész zenekart pótol, kelte-
mes hangja és erős zenéje folytán, családi estélyeknél, tánczenére
különösen alkalmas és valódi élvezetet nyújt. Ezen hangszerrel bárki,
habár a zenéről semmi fogalma sincs, a legszebb dalokat, a legújabb
táncdarabokat bírja eljátszani. Össze nem tévesztendő az eddig is-
mert Ariston és más hírnemű hangszerekkel, melyeket zeneteljesítés
és hang tekintetében a Phönix messze túlszárnyal. A Phönix ércből
készített, épszerűtalan kórákkal bír, melyek nemcsak egyes rész-
re, hanem teljes zenedarábokat, egész kóringet és négyeseket ké-
peznek. Valogatott zenedarábjai nagyon pontosan és eredetien van-
nak rendezve, melyek a legnagyobb igényeknek is megfelehetnek,
sőt egyes dalokat, operaszíndarabokat oly eredetiséggel ad vissza, mely
mindenkit csodálatra ragad. A Phönix változatokkal játszható, emel-
lett fogva táncdarabok erősebb hanggal, dalok halkabban, operák pedig
változtatott játszható rajta. Emellett a Phönix mindenütt kedvelt-
séget vívott ki magának. A hangzer bővebb leírása képes hangzer-
szalonokban található. A megjelölt zenedarábok jegyzéke kíván-
atra rendelkezésre áll. Ez alkalommal van szerencsém ajánlani saját
készítmény mindenféle néven nevezendő hangszerekből dusan felsze-
relt raktármat. Ócska hangszerek cserébe is elfogadottnak.
Legnagyobb hangszertészeti ipartelep
STERNBERG ARMIN
Budapest, VII. kerület, Kerepesi ut 36. sz.
Nagy képes árjegyzékek kívánatra ingyen s bér. küldetnek. Harmo-
nikaról külön árjegyzék kérendő. Javítások pontosan eszközöltenek.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest egyetem-utca 4. sz.)

VASÁRNAPI UJSÁG

34. SZÁM. 1889. BUDAPEST, AUGUSZTUS 25. XXXVI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre — 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félévre — 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt félévre — 3 * Külföldi előfizetésekre a postaiilag meghatározott viteldi is csatolandó

A NÉMET CSÁSZÁR.

Mikor még I. Vilmos császár ült Németország trónusán, s fiának, Frigyes Vilmosnak betegsége oly természetűnek bizonyult, mely alig nyújtott némi kilátást, hogy valaha atyja trónjába ülhet: bizonyos aggodás, sőt nyugtalanság fogta el a politikai köröket, valahányszor arra gondoltak, hogy az öreg császár elhunytával unokája, Vilmos királyi hercege lesz a trón-utód.

A fiatal királyi hercegről ugyanis tudva volt, hogy őt humánus és békeszerető atyja keze alól már serdülő korában kivették s teljesen a porosz udvari hagyományok szellemében nevelték. I. Vilmos császár mindenekelőtt katonát kívánt belőle faragni, a mi valóban sikerült is, mert Vilmos herceg csakugyan szenvedélyes katonának bizonyult s csakhamar elterjedt felőle, hogy a katona elnyelt benne minden egyebet s ő maga sem kíván egyéb lenni, mint csak katona.

Néhány elejtett szava, mely nyilvánosságra került, ünnepi alkalmakkor mondott beszédei, pohárköszöntői nagyban hozzá járultak, hogy a fiatal királyi herceg harezias természetéről, heves, lobbanékony véralkatáról oly nézeteket terjeszsenek el a közönség között, melyek legkevésbé sem voltak alkalmasok arra, hogy benne a békének valami nagy barátját lássa a világ.

Innen származott a bizalmatlanság, innen a nyugtalanság, melylyel a népek az ifjú herceg trónralépte elé néztek. Nagyatyja hatalmasan kifejlesztett, óriásivá szaporított, a győzelem és aicsőség mánorító emlékeiben nevelt s kitünően begyakorolt hadsereget hagy reá: hogyan fog ez heves véralkata mellett ellentállani a csábításnak, hogy béke helyett a csatatereken keresse becsavágának, dicsőségszomjának kielégítését.

S valóban, mikor II. Vilmos császár nagyatyja halála s atyjának csak száz napig tartó uralkodása után trónra lépett, még a béke buzgó barátai és hívei közül is sokan hitték, hogy közel van egy nagy, egy kiszámíthatatlan terjedelmű világháború kitörésének a pillanata.

Mily kellemes lón aztán a családás, mikor a fiatal császár, alig hogy kettős gyászának leteltek első hetei, uralkodása legelső gondjának s legfontosabb földadatának ismerte föl elosztatni a harcsi szomjúról elterjesztett nézetet s megcáfolni azt a gyanut, mely őt a béke ellenségeként tüntette föl.

Útra kelt, hogy fölkeresse e gyanunak a leg-

melegebb fészkeit. Az orosz czár udvarát kereste meg legelől, a hol leginkább tartottak az új császár békebonító szándokaitól s személyes megjelenésével, saját uralkodói szavával bizonyította be, hogy rágalmazták, a kik őt háborus célzattal gyanúsították, mert épügy, mint atyjának és nagyatyjának nem volt, ő neki sincsen egyéb törekvése, mint az, hogy ténylező legyen az áldást hozó béke biztosításában, hogy távol áll tőle minden támadó szándok, s hogy az a háború, melyet ő, minden ellenkező szándoka

daczára, viselni netán kénytelen lenne, csak rá kényszerített, csak védelmi háború lehetne. Szent-Pétervárról Svédországon keresztül Dániába ment, melynek kopenhágai királyi udvarában keresendők a német birodalom elleni fondorlatok összefutó szálai. Dánia még mindig kegyesülést táplál a németek ellen Schleswig-Holstein elvétele miatt, IX. Keresztély király pedig Európa hatalmas uralkodóival, a czárral s az angol királyi házzal rokon s mindig jó szemmel nézte a Németország elleni törekvéseket.

VILMOS NÉMET CSÁSZÁR ÉS BISMARCK HERBERT.